

CLASSES I GRUPS SOCIALS A LA REGIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA

SUMARI

Introducció

1. Grups i classes a la Regió Metropolitana de Barcelona: un procés de transformació

2. La classe mitjana i els seus grups interns

2.1. Els empresaris amb assalariats

2.2. Els empresaris sense assalariats i autònoms

2.3. La classe tècnica o nova classe mitjana

2.3.1. La nova classe mitjana: tècnics, administratius i gerents

2.3.2. Els joves de classe mitjana

3. Les diferents capes de la classe treballadora

3.1. La classe treballadora jove i adulta

3.2. La classe treballadora gran i inactiva

3.3. Els nous immigrants

4. Conclusions

5. Annex metodològic. El procés de construcció tipològica i d'anàlisi de les classes socials

5.1. Selecció de les variables i preparació per al seu tractament

5.2. Anàlisi de correspondències múltiples (ACM)

5.3. Anàlisi de classificació automàtica (ACL)

5.4. Validació dels resultats

5.5. Referències bibliogràfiques

6. Annex de Taules i Figures

MARINA SUBIRATS
PEDRO LÓPEZ

Departament de Sociologia,
Universitat Autònoma de Barcelona

CRISTINA SÁNCHEZ
Unitat de Sociologia, Universitat de Girona

CLASSES I GRUPS SOCIALS A LA REGIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA

Introducció

La primera Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP) es va dur a terme l'any 1985 i va incorporar una anàlisi de caràcter temàtic, en què s'observava què passava en diversos àmbits de la vida social. A partir de la segona edició, l'any 1990, es va mantenir l'anàlisi de caràcter temàtic, però se n'hi va incorporar una altra: una anàlisi dels grups socials, que mirava de recompondre la lògica de conjunt de la societat des del punt de vista de les característiques de cada grup i les diferències que s'hi establien. És a dir, es tractava d'apropar els lectors a un fet evident però sovint oblidat: la societat no està formada únicament per individus, sinó que aquests individus formen grups amb recursos, formes de vida i interessos diferents, que al seu torn originen diverses formes d'actuar. És per aquesta raó que sovint es parla de *teixit social*. I el coneixement d'aquest teixit, cabdal per a comprendre la dinàmica d'una societat, no es pot derivar únicament de l'observació de cada tema, sinó que necessita també un tractament metodològic diferent, que és el que es va introduir en aquell moment.

Aquest tipus de tractament s'ha dut a terme en les edicions posteriors al 1990, i ens ha mostrat que, amb certes oscil·lacions i diferències que podem considerar de caràcter conjuntural, hi ha una gran estabilitat dels grups socials a la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB). Certament, l'anàlisi que fem, per tal d'evitar els prejudicis apriorístics, opera a través del tractament de conjunt d'un gran nombre de variables, i presenta a vegades un vessant mecànic que pot sorprendre. Perquè, de fet, no veiem mai directament els grups socials: es poden estudiar a partir de l'anàlisi de la seva acció col·lectiva quan aquesta es produeix, és a dir, quan els considerem en tant que agents socials; o es poden estudiar, si intentem descriure'n les característiques per comparació dels uns amb els altres, mitjançant un conjunt d'indicis, segons una metodologia freqüent emprada en sociologia, de manera tal que no entrem en la seva acció social i política diferenciada sinó en la descripció de les seves característiques. Això és el que es pretén fer en aquest article. I a vegades, la reconstrucció a partir d'indicis ens pot donar pistes falses. Tanmateix, creiem que cal arriscar-s'hi.

Així doncs, es presenta aquí un resum molt breu d'una anàlisi molt més àmplia que, partint del conjunt de dades de l'ECVHP, les posa totes en relació per tal de saber quins són els principals grups socials en la nostra societat. Amb algunes limitacions: els grups molt petits o molt marginals en queden exclosos, no per voluntat sinó per raons tècniques: el petit grup de famílies amb grans fortunes, per exemple, difícilment pot quedar definit a partir d'una enquesta representativa del conjunt de la població. Per això no parlem de gran burgesia, ni de grans propietaris. Tampoc no podem parlar amb propietat de les persones que viuen en una forma molt marginal, els sense sostre, per exemple, als quals no podem ni tan sols enquestar, atès que l'entrevista requereix que es tingui un domicili conegut. Amb aquestes excepcions, i les de la població de menys de 16 anys, que queda exclosa d'aquesta enquesta, considerem que la resta de població queda representada en el conjunt de grups estudiats.

1. Grups i classes a la Regió Metropolitana de Barcelona: un procés de transformació

La configuració dels grups socials de la RMB que ens mostra l'ECVHP, ja des de la primera edició, i que a grans trets es confirma per a l'any 2006, no és ni la d'una societat d'iguals, sense desigualtats ni fractures, ni la de grups tancats i estancs, sense possibilitats de pas de l'un a l'altre. Ben al contrari, la imatge de la configuració social d'aquesta àrea és complexa, plena de matisos, però alhora relativament estable i ben dibuixada. Les diferències principals continuen corresponent a dues grans classes socials, que disposen de recursos molt diferents entre elles. Però alhora s'observa que la situació s'ha anat fent més fluida i que, fins al 2006, tendeix a haver-hi cada vegada més mobilitat entre classes i més semblances en els hàbits, possibilitats i formes de vida de les persones que les componen.

Per què diem que es tracta de classes socials, quan hi ha qui pensa que han deixat d'existir? Doncs per una raó ben clara: la posició dels individus en l'àmbit professional és la que introdueix unes diferències més marcades en les seves formes de vida i, per tant, determina la seva perti-

nença a un o altre grup. Però no perquè aquesta atribució s'hagi fet a partir de la informació relativa a la seva posició professional, sinó perquè, com s'explica a la nota metodològica, les variables queden agrupades configurant els grups a partir de la mateixa anàlisi realitzada. Que la variable que més clarament marca les diferències entre els grups socials sigui la relativa a la posició en l'àmbit de la producció ens mostra que, efectivament, ens trobem encara en una societat diferenciada per classes. Així doncs, i pel fet que no tenim informació sobre la classe capitalista vinculada al gran capital, la divisió central que es configura és la de dues grans classes, que anomenarem classe mitjana i classe treballadora.

Considerarem doncs aquestes dues grans classes que, al seu torn, estan també internament fragmentades i donen lloc a diversos fragments i capes socials que presenten diferències importants. I aquesta fragmentació s'origina per tres raons: l'edat, la procedència geogràfica i el tipus de propietat de què es disposa, en el cas de la classe mitjana.¹

Vegem l'efecte de l'edat. L'edat no té a tot arreu el mateix paper, sinó que dins de cada classe social en té un de diferent. Perquè el que l'edat ens mostra és, d'una banda, el rapidíssim canvi de la nostra societat i de les condicions en què viuen les persones i, de l'altra, el llast de la història damunt les generacions més grans. D'aquí que no hi hagi efectes mecànics de l'edat, sinó que les peculiaritats de cada temps quedin inscrites d'una manera diferenciada en cada classe social.

Així, per exemple, cal destacar un resultat prou interessant: mentre que no s'estableixen diferències notables en la classe mitjana entre els grups de persones adultes i el de persones grans, sí que s'estableix aquesta diferència a la classe treballadora. És a dir, per a la gent de classe mitjana, fer-se gran pot significar molta continuïtat en la seva forma de vida, en els seus recursos, en la seva activitat. Almenys, això és el que passa amb la gent que ara és gran i pertany a la classe mitjana. Mentre que, en canvi, els diversos resultats de l'ECVHP ens han mostrat a bastament que hi ha un tall fortíssim per a la gent de classe treballadora amb l'edat. La jubilació, o l'edat madura i la vellesa, marquen actualment per a aquest grup social diferències importantíssimes pel que fa als recursos de què disposen i a les seves formes de vida.

En canvi, pel que fa a les persones joves, la situació que ens descriu l'ECVHP és justament la inversa, l'any 2006. Els joves de classe mitjana tenen un conjunt d'avantatges poc compartits pels joves de classe treballadora. Els joves comparteixen ara, en conjunt, les condicions de

vida de les seves famílies fins a una edat bastant avançada, perquè molt sovint continuen vivint a casa dels pares entre 20 i 30 anys. Però no comparteixen, en canvi, les condicions laborals de les seves famílies: els manca l'accés fàcil a feines qualificades que tenen les generacions més madures, sobretot en el cas de la classe mitjana. En alguna ocasió anterior hem vist també com es diferenciava el grup de treballadors joves; en aquesta edició de l'ECVHP, l'anàlisi no mostra que hi hagi en la classe treballadora una separació tan pronunciada, una diferència tan gran de formes de vida entre joves i adults, com passa en el cas de la gent de classe mitjana. Alguns joves de classe treballadora han quedat assimilats als de classe mitjana, perquè les seves condicions de vida s'hi assemblen, però la majoria mostren unes característiques que els aproximem a la classe treballadora jove i adulta.

En segon lloc, la procedència geogràfica. Cal remarcar, en aquesta edició de l'ECVHP, la presència d'un grup nou, especialment interessant, que ens apareix per primera vegada en l'anàlisi de la població de la RMB: és el grup format per persones que han arribat fa poc temps i que tenen també unes condicions i unes formes de vida peculiars, molt diferents en molts aspectes, de les dels autòctons. Òbviament, formen part de la classe treballadora: però les seves condicions de vida es troben per sota de les dels autòctons. L'anàlisi mostra clarament com es tracta d'un grup ben diferenciat, no solament per la procedència geogràfica sinó també per les condicions de treball, habitatge, tipus de família, etc.

La tercera variable que introdueix fractures dins les classes socials i que dóna lloc a l'existència de fragments diferents, té relació amb el tipus de propietat. Enfront de la classe treballadora, que es caracteritza per tenir només, com a font d'ingressos, la possibilitat de vendre la seva força de treball, la classe mitjana acudeix al mercat de treball amb uns recursos que li permeten més control sobre la seva situació, més capacitat de decisió i l'obtenció de recursos superiors als que obté la classe treballadora. Ara bé, la propietat de què disposa la classe mitjana és diversa; la característica tradicional més coneguda és la de la propietat dels mitjans de producció: són els propietaris d'empreses, comerços, etc. Però la seva capacitat d'obtenir recursos varia molt en funció de si es tenen assalariats o no. Mentre que en el primer cas tenim un empresariat clàssic —encara que format sobretot per petites i mitjanes empreses— en el segon cas és un grup format per empresaris sense assalariats i autònoms, amb els avantatges de disposar de recursos propis per treballar però també molt més limitats, de manera que, si bé la mentalitat és diferent de la que té la classe treballadora, les condicions econòmiques són a vegades bastants similars a les d'aquesta.

Finalment, hi ha un altre tipus de recurs que es pot utilitzar a l'hora de dirigir-se al mercat de treball per tal d'intentar obtenir les millors condicions possibles: una preparació tècnica elevada, cosa que en la nostra societat és un bé

1 La fragmentació interna a les classes socials pot donar lloc a diversos tipus de subgrups: *fragments*, *capas* i *categories* han estat alguns dels conceptes utilitzats per descriure diversos tipus de subgrups dins d'una classe social. Les característiques d'aquest text no permeten entrar aquí en els criteris teòrics de les diferències i per tant ens referirem a fragments o capas sense explicar-ne les raons.

molt valuós. És així com la nova classe mitjana forma encara un altre fragment diferenciat: es tracta de persones assalariades, la majoria, però que gaudeixen d'unes condicions molt millors que les que obté la classe treballadora mitjançant la venda de la seva força de treball.

Heus aquí doncs com queda definida l'estructura social de la RMB per a l'any 2006: hi ha dues grans classes —més una tercera econòmicament i socialment molt important, però numèricament tan petita que no podem tractar-la aquí. I dins aquestes dues classes queden definits set grups, quatre en la classe mitjana i tres en la classe treballadora. Mirarem d'exposar, a partir d'aquí, algunes de les principals diferències que s'estableixen entre aquests set grups.

I encara un altre fet que cal assenyalar: si bé les classes socials continuen sent visibles i ben visibles, i determinen en gran part les possibilitats i la forma de vida de les persones, ja no són ara grups tancats, dels quals no es pot sortir. Es produeix mobilitat entre elles, i això és el que origina la impressió que les classes han desaparegut. Pertànyer a un determinat grup social fa que sigui molt probable que un individu es comporti d'una determinada manera i que tingui un tipus d'oportunitats; però no és segur al 100%. Per tant, no ens trobem ja en un model determinista, sinó probabilístic, en què hi ha molts elements que es presenten com un continu i no enfronten les dues grans classes, sinó que tendeixen a fer-les similars pel que fa als seus desigs i a les seves formes de vida.

Si comparem aquestes dades amb les obtingudes en altres moments per a la RMB, veiem que hi ha oscil·lacions importants, però que semblen, sobretot, de caràcter conjuntural: la tendència és que la classe treballadora oscil·li entre el 60% i el 70% de la població, i la classe mitjana entre el 30% i el 40%, aproxima-

dament. En canvi, hi ha molt poques diferències entre els diversos territoris de Catalunya: a la RMB hi ha una proporció lleugerament més alta de classe mitjana que a la resta de Catalunya, però la diferència, l'any 2006, és només de l'ordre de dos punts percentuals.

2. La classe mitjana i els seus grups interns

La classe mitjana té uns trets distintius diferents dels de la classe treballadora: ocupa llocs més prominents i de decisió en l'estructura productiva, té recursos econòmics molt més elevats, té més propietats, té més coneixements acadèmics i, al mateix temps, tendeix a imposar els seus interessos i les seves formes de vida com a universals, i això fa que la classe treballadora, al seu torn, vagi també adoptant les formes de la classe mitjana.

En alguns aspectes, la classe mitjana actua d'una manera relativament homogènia; però no és el més freqüent, com veurem de seguida, sinó que en molts aspectes podem destacar hàbits i interessos diferents, corresponents a la pertinença dels seus membres a quatre grups. Dos dels grups responen als criteris del que s'ha anomenat vella classe mitjana: els empresaris amb assalariats i els empresaris sense assalariats i autònoms, que es caracteritzen perquè treballen pel seu compte. Un tercer grup que considerem com «nova classe mitjana», perquè té poder de decisió i influència, però no perquè tingui capital econòmic, sinó perquè té capital cultural. I un quart grup de gent jove, fills i filles dels anteriors, que tenen unes característiques també especials perquè gaudeixen del nivell de vida familiar però individualment encara no tenen posicions definides.

Veurem, en primer lloc, quines són avui les característiques de la classe mitjana propietària: els empresaris amb assalariats i sense, i els autònoms. És un grup que, numèricament, s'ha mantingut bastant estable: l'any 1990 eren un 12,5% de la població i l'any 2006 un 10,3%. En algunes edicions anteriors s'ha establert la diferència entre els empresaris de la indústria i dels serveis i els comerciants, o entre els grans empresaris i els petits empresaris, perquè l'anàlisi presentava com a resultat una diferència més pronunciada que la que trobem l'any 2006, any en què els dos grups d'aquesta classe que es diferencien més pronunciadament són el dels empresaris amb assalariats i el dels empresaris sense assalariats i autònoms. Tot fa pensar que la diferència amb els comerciants ha tendit a difuminar-se: cada vegada més, un empresari pot tenir empreses o negocis de caràcter molt divers i, per tant, no es caracteritza tant com a botiguer sinó com a persona amb recursos per invertir. La divisió interna s'estableix més en termes de quantitat de recursos. Així, empresaris amb assalariats i empresaris sense assalariats i autònoms són grups relativament similars en la seva composició, diferenciats sobretot pel que fa als recursos econòmics i a la influència de què disposen.

TAULA 1 Classes i grups socials segons territori de residència (2006)

	Catalunya	RMB	Catalunya sense RMB
Total classe mitjana	40,4	41,0	39,1
Empresaris amb assalariats	5,0	4,4	6,3
Empresaris sense assalariats i autònoms	6,8	5,9	8,7
Nova classe mitjana	18,1	20,2	13,5
Joves de classe mitjana	10,5	10,5	10,6
Total classe treballadora	59,6	59,0	60,9
Classe treballadora jove i adulta	25,7	25,5	26,2
Classe treballadora gran	26,1	25,8	26,7
Immigrants	7,8	7,7	8,1
N mostrat	(10.398)	(7.109)	(3.289)

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (2006).

2.1. Els empresaris amb assalariats

Es tracta d'un grup relativament petit des del punt de vista numèric —només el 4,4% del total de la població metropolitana—, però molt important pel que fa al control dels recursos i a l'organització de la producció i de la vida social. Dels entrevistats pertanyents a aquest grup, un 81% són propietaris d'empreses; la resta, o ho han estat en el passat, o són persones que formen part de la família d'algun empresari. La gran majoria de les empreses són de serveis, però n'hi ha també d'industrials i de la construcció. Molt pocs són empresaris d'explotacions agràries. Es tracta, sobretot, d'empreses petites: la majoria tenen entre 1 i 10 assalariats, al voltant d'un 15% en tenen entre 11 i 500 i menys d'un 0,6% del total d'empresaris posseeixen empreses de més de 500 treballadors. En aquest darrer cas, òbviament, es tracta de persones que podem qualificar com de classe alta o gran burgesia, però que analitzarem conjuntament atesa la insuficiència de la mostra per treure'n conclusions diferents de les del conjunt dels empresaris. Tal com queda configurat en les respostes donades a l'ECVHP, és un grup de predomini masculí (70% dels que hi pertanyen són homes), d'edats diverses, amb un 15% de més de 65 anys, però amb molt pocs joves.

Com gairebé tots els grups que pertanyen a la classe mitjana, el seu origen és molt més autòcton que el de la classe treballadora, no només per lloc de naixement, sinó també per la llengua que consideren pròpia. Gairebé un 68% dels seus membres són nascuts a Catalunya; però el mestissatge s'ha produït abundantment, de manera que només un 52% viuen en llars on tots els membres són d'origen català. L'origen català ha estat, sens dubte, un element que ha facilitat l'accés a l'empresariat, però també trobem un 28% de llars d'empresaris que conviuen amb persones nascudes a la resta d'Espanya. És a dir, s'ha produït ja, en les últimes dècades, una mobilitat ascendent de persones nascudes en famílies que van immigrar a Catalunya a mitjan segle xx i que formen part de l'empresariat català en aquest moment. La informació sobre la seva llengua ens ho confirma: un 46% diu que la seva llengua és el català, un 32% es considera de parla castellana i un 16% té ambdues llengües com a pròpies. Es tracta clarament d'un grup amb un important component autòcton, però empeltat de persones filles de la immigració espanyola anterior.

La classe mitjana té, en conjunt, un nivell educatiu més alt que la classe treballadora. Tot i així, els empresaris amb assalariats no formen el grup més culte de la societat metropolitana, sinó que mostren la marca del seu origen d'eluvio: gairebé ja no hi ha persones sense estudis, però el 30% no han passat de primària i només el 27% han fet estudis universitaris. Situació molt millor que la dels seus pares, de tota manera: un 28% dels pares eren gent sense estudis i només un 26% havien anat més enllà de primària. Queda clar, doncs, que no es tracta d'un empresariat que prové d'una burgesia antiga i consolidada, sinó

d'una classe formada a través d'un procés de fusió entre els descendents de l'antiga burgesia catalana i els dels immigrants espanyols, mitjançant un enriquiment d'una part d'aquests que per a molts prové de l'esforç en el treball i del creixement que ha experimentat el país en els darrers anys. I, de fet, la mida mitjana de les empreses és reduïda, amb gran predomini d'empreses petites, segons la pauta habitual a Catalunya i també a la RMB.

Com hem dit, l'empresariat no és pas el grup més culte, si ho mesurem en termes de titulacions superiors. En canvi, és el que disposa de més propietats, de més recursos econòmics i de millor equipament a la llar, característiques que hem anat comprovant al llarg de totes les edicions de l'ECVHP. L'empresariat està més interessat per la riquesa i per la propietat que per la inversió en coneixement, a diferència del que passa amb la nova classe mitjana. Les dades relatives als ingressos són poc fiables i presenten massa no-respostes, però ja fan evident que es tracta del grup amb més recursos. A més, destaca sobretot per les seves propietats: un 22% declara tenir algun bar o botiga, un 68% declara ser propietari d'alguna empresa, un 60% posseeix finques urbanes al marge del seu habitatge i un 13% finques rústiques. Només l'11% ha invertit en deute públic o en accions: és evident que, en aquests anys, les inversions més importants han anat cap a la propietat urbana. És també un grup que inverteix en assegurances, com l'assegurança de vida o el pagament d'una mútua privada (més de dues terceres parts pertanyen a alguna mútua), però no en el pagament de l'enterrament, que només ho fan en el 37% dels casos, un dels percentatges més baixos de tots els grups. La majoria, un 54%, estalvia habitualment, i més del 80% no té cap dificultat per arribar a final de mes.

Els empresaris amb assalariats són els que més inverteixen en equipament familiar: l'habitatge, l'equipament domèstic, els cotxes, són elements importants en l'entorn empresarial. Encara que la majoria viu en pisos, és el grup amb més tendència a viure en cases unifamiliars (35%), siguin adossades o aïllades, que generalment formen part d'urbanitzacions. És netament (seguit dels autònoms i empresaris sense assalariats) el grup social que més tendència té a seguir el model nord-americà de residència en suburbis exclusius, amb casa unifamiliar i jardí. És, amb molta diferència, el que disposa de més lloc per viure: un 22% disposa d'habitatges de més de 150 m² i un 28% d'entre 100 i 150 m². És també el grup on la proporció de propietat de l'habitatge és més alta (un 88%) i el que més ha rebut aquest habitatge en herència i que, alhora, està més lliure de lloguers i hipoteques: el 53% no està sotmès a aquesta despesa, quan en altres grups, com els immigrants, el 91% ho està. I és també el grup amb més residències secundàries: més d'una tercera part dels empresaris amb assalariats en disposen.

I tenen també les llars més ben equipades: calefacció, aire condicionat, diversos banys, garatge o plaça de pàrquing, fins i tot piscina, no són equipaments exclusius

dels empresaris amb assalariats, però sí que aquest grup és el que en disposa amb més abundància. També a l'interior de les llars és on trobem un nombre més alt d'aparells de tota mena: són els que tenen una proporció més alta de rentaplats, per exemple (un 76%), o de cuines de vitroceràmica, per esmentar només dos equipaments no generalitzats. O són els que més freqüentment tenen televisió de pagament (40%). Però, en canvi, tot i tenir un notable equipament d'ordinadors i Internet, són superats en aquest aspecte per altres grups, com la nova classe mitjana, i fins i tot els autònoms.

En la propietat de cotxes és també el grup més ben proveït: només el 2% no té cotxe, i el 47% en té més d'un. És a dir, malgrat la migradesa dels ingressos que han fet constar a l'ECVHP —o el silenci amb relació a aquesta informació—, queda clara la importància dels recursos econòmics dels empresaris amb assalariats.

Des del punt de vista familiar, aquests empresaris formen el grup amb un percentatge més alt de persones casades i amb una tendència lleugerament superior a les famílies grans (el 42% viu en llars de 4 o més membres). Tenen una vida cultural bastant intensa: un 21% posseeix més de 500 llibres a la llar; són els que més llegeixen el diari cada dia (un 59%) i també llibres, revistes professionals i de viatges (només superats, en aquests darrers tres casos, per la nova classe mitjana). En general, la seva vida cultural és menys intensa que la de la nova classe mitjana, perquè són menys urbans. En comparació amb els altres grups, són dels que més van a restaurants o al teatre, i dels que més viatgen o surten d'excursió, darrere sempre de la nova classe mitjana. A més, són dels que més practiquen esport d'una manera habitual en el seu temps lliure. Sortir a passejar, anar al bar o anar a comprar, en canvi, són formes de lleure que semblen interessar-los relativament poc. Potser perquè es tracta d'un grup amb poc temps lliure, la qual cosa fa que siguin persones molt selectives respecte de les seves activitats, més planificades i previstes que deixades a l'atzar d'un lleure entès com a descans. El 48% dels seus membres diuen que tenen poc o molt poc temps lliure, percentatge només superat pels autònoms. Són els que fan els horaris més llargs: més de la meitat treballen més de 50 hores setmanals, seguits dels autònoms, que no n'arriben a treballar tantes. A la pregunta sobre les seves vacances responen d'una manera confusa: pel fet que tenen lliure disposició del seu temps, el terme *vacances* no acaba d'encaixar amb la seva mentalitat. Però, probablement, disposen de molts moments lliures al llarg de l'any, si tenim present que són el grup que més viatja.

Malgrat la manca de temps, és també el grup amb més tendència a associar-se, és a dir, té una vida social molt activa: només un 16% no pertany a cap associació, mentre que un 25% pertany a més de dues associacions. També és qui s'afilia a més associacions de voluntariat, si bé el percentatge de voluntaris és modest,

i no supera el 9%. D'altra banda, els empresaris amb assalariats i les seves famílies constitueixen el grup de classe mitjana que en una proporció més elevada es declara catòlic (el 57,3%), mentre que el 38% es declara no creient i en una proporció molt baixa (menys del 5%) fidels d'altres religions. Ara bé, malgrat l'elevada xifra dels qui es declaren catòlics, només un 26% del total practica la fe amb certa regularitat.

Com a posició política, es defineixen en una proporció superior a la majoria com de centre: un 67%, la proporció més alta de tots els grups. I, inversament, un 25% d'esquerrers, la proporció més baixa de tots, juntament amb la dels immigrants. Aquestes posicions es tradueixen en un vot a CiU en una proporció molt superior a la dels altres grups, i també al PP, encara que en un percentatge molt inferior al de CiU. És el grup que menys vota el PSC i un dels que menys vota IC. En les tres eleccions considerades en l'ECVHP, els empresaris mostren un comportament amb menys tendència a l'abstenció o al vot en blanc que altres grups, posició coherent amb la seva gran implicació i intervenció en la vida social i econòmica barcelonina.

2.2. Els empresaris sense assalariats i autònoms

Es tracta d'un grup lleugerament més nombrós que el dels empresaris amb assalariats: el 5,9% del total de la població de la RMB. De fet, manté moltes de les característiques dels empresaris amb assalariats, però té menys recursos econòmics, cosa que implica menys equipament i propietats, més dificultats econòmiques en algun moment i fins i tot dificultats severes en alguns casos i, ideològicament, menys conservadorisme i una certa propensió al radicalisme. Heus aquí algunes de les seves característiques.

Des del punt de vista de la procedència geogràfica, trobem en aquest grup una composició similar a la dels empresaris amb assalariats, però amb una presència de gent nascuda fora de Catalunya i de llars on conviuen gent d'origen català i d'origen castellà una mica superior a la d'aquells. És ben evident que l'ascens social i l'accés a l'empresariat que han fet, des de posicions força modestes, una part dels fills d'immigrants espanyols de mitjan segle xx ha permès a alguns arribar a tenir empreses relativament importants, però molts altres han aconseguit únicament tenir un establiment o un taller on treballen en solitari, amb ingressos que sovint són moderats, encara que, de mitjana, estiguin per damunt dels que obté la gent de classe treballadora que està assalariada. Un 5% d'aquest grup és parlant de llengües diferents del català i del castellà: són els nous immigrants que comencen a ocupar posicions de treball pel seu compte.

La majoria de les persones ocupades que formen part d'aquest grup diuen que treballen sols pel seu compte, mentre que al voltant d'una quarta part treballa en

una empresa pròpia o d'un familiar i un 2% treballa en cooperatives. Es tracta, en qualsevol cas, d'empreses molt petites, la majoria d'entre 1 i 10 treballadors. I es tracta també, d'una manera molt notable, d'empreses del sector serveis.

El nivell cultural dels empresaris sense assalariats no és gaire alt. De nou, és un grup que mostra l'ascens de persones procedents de llars de classe treballadora, amb un bagatge cultural superior al dels seus pares i al de la classe treballadora actual, però baix dins el conjunt de la classe mitjana.

També en aquest grup és especialment poc fiable la resposta relativa als ingressos: si bé gairebé no hi ha ningú sense ingressos propis, els ingressos individuals que declaren, els que ho fan, són bastant baixos: dues persones de cada cinc estan per sota dels 1.050 € nets mensuals. Només el 4% declara arribar amb molta dificultat a final de mes, però el 21% ho fa amb dificultats. És a dir, en 1 de cada 4 casos, la posició econòmica dels empresaris sense assalariats semblava, l'any 2006, bastant difícil.

És un grup amb propietats, però menys que els empresaris amb assalariats: més del 60% té botiga, bar, una empresa o una finca agrària. Un 42% aconsegueix estalviar habitualment, i sobretot semblen dedicar l'estalvi a la compra de propietats urbanes,² a les quals ha accedit un 43%, o de propietats rústiques, un 12%. És a dir, una part important del grup, a l'entorn de la meitat, disposa de considerables recursos econòmics i propietats, mentre que una altra part del grup els té més reduïts i fa un tipus de vida més semblant a la de la classe treballadora. En aquest sentit es tracta, clarament, d'un grup de posició intermèdia, però que té prou característiques similars a les dels empresaris amb assalariats com perquè es pugui considerar més pròxim a aquest grup que al de la classe treballadora.

En efecte, el seu punt de referència són els empresaris amb assalariats, posició a la qual probablement aspira una bona part dels empresaris sense assalariats i dels autònoms. I així, tenen més tendència que la resta de la població a viure en cases unifamiliars (un 30%), si bé hi arriben en menor proporció que el seu model, a ser propietaris dels seus habitatges (un 79%), més de la meitat dels quals ja estan pagats, i a viure en vivendes grans (el 15% disposa de més de 150 m² i el 26% de 100 a 150 m²). De nou veiem com, al voltant de la meitat dels empresaris sense assalariats, tenen unes condicions de vida confortables. Pel que fa a l'equipament de la llar, són els que disposen de menys equipament, en el conjunt de la classe mitjana, però es troben per damunt de l'equipament de la classe treballadora. En un 9% de les seves llars no hi ha cap cotxe, però un 42% en tenen més d'un.

Els empresaris sense assalariats i els autònoms s'associen menys que el seu grup de referència, però més que la classe treballadora: un 14% estan associats a tres o més entitats. Tenen molta menys tendència a pertànyer a organitzacions de voluntariat: només ho fa el 3%. La meitat es declara no creient i un 46% es declara catòlic, però d'aquests, menys de la meitat té una pràctica religiosa relativament freqüent. Políticament és un grup que se situa més a l'esquerra que els empresaris amb assalariats, però menys que la nova classe mitjana. Gairebé la meitat declara que se situa al centre i molt pocs (un 4%) a la dreta. Mostra certa tendència a votar en blanc o abstenir-se; en les eleccions de referència va votar bastant ERC —en comparació amb altres grups— i el PSC menys que la classe treballadora però més que els empresaris amb assalariats. Vota poc el PP, però tampoc no hi ha un vot massiu per a CiU. Tots els resultats fan pensar en una capa social poc homogènia políticament, amb certa tendència a la radicalització o a «passar de la política», com correspon a un grup relativament ben situat socialment però amb posicions individuals molt diferenciades, subjectes a alts i baixos, i amb molt poca capacitat de negociació col·lectiva de les seves posicions.

2.3. La classe tècnica o nova classe mitjana

La classe tècnica o nova classe mitjana apareixia ja com un grup social important la primera vegada que es va fer aquest tipus d'anàlisi a partir de les dades de l'ECVHP, l'any 1990. Després, amb algunes oscil·lacions i diferències que tenen un caire més conjuntural, apareix sempre com un dels grups més característics de la societat actual, que va prenent cada vegada més relleu en la direcció dels afers col·lectius i en la creació de modes i de formes de vida.

Qui forma aquest grup? Bàsicament persones que posseeixen uns coneixements tècnics reconeguts i que a partir d'aquí poden tenir també funcions dirigents. I els membres de les seves famílies. Aquest treball de tècnics el duen a terme habitualment en forma d'assalariats i no per compte propi. D'assalariats de nivell alt o mitjà, recolzats en els seus coneixements i nivells educatius més que no pas en la riquesa de les famílies d'origen, encara que l'origen social també té certa importància perquè facilita l'accés als estudis.

En l'edició del 1990, aquest grup constituïa el 30,9% de les persones de la RMB, i mostrava una gran tendència de concentració a Barcelona ciutat. Comprendia, sobretot, professionals i tècnics superiors assalariats, però també alguns professionals liberals. En els anys següents es van produir grans variacions numèriques, que poden ser degudes, fins a cert punt, a qüestions mostrals de l'ECVHP. L'any 1995, el percentatge va tendir a créixer, el 2000 més aviat a contreure's. L'any 2006, la seva amplada es pot situar cap al 28%, aproximadament, si s'inclouen també els joves que en formen part.

2 Sense incloure l'habitatge on resideixen.

Els professionals liberals gairebé han desaparegut, probablement perquè ha canviat la forma d'exercir les professions. Gerents i tècnics alts, que en algun moment apareixien com dues capes diferents de la nova classe mitjana, ara es diferencien menys, fet que mostra que probablement hi ha cada vegada més interconnexió entre ambdues posicions. Una part dels tècnics mitjans queden assimilats a aquest grup, mentre que una altra queda dins de la classe treballadora, cosa que mostra que el concepte de tècnic mitjà recobreix un conjunt de posicions internament molt diferenciades. I hi ha un aspecte interessant: el grup s'ha feminitzat i ha tendit a envellir. És a dir, ara hi ha més dones que en formen part a títol personal i no com a esposes o filles de la nova classe mitjana, i l'edat del grup, que l'any 1990 apareixia com a relativament jove, ha anat augmentant. Probablement pel fet que els joves pertanyents a aquestes famílies tenen ara unes condicions una mica diferents i, en l'anàlisi realitzada, apareixen com a una capa una mica diferenciada que veurem en detall més endavant.

En efecte, en l'anàlisi de l'any 2006, les diferències internes no es presenten a partir d'una especialització dins l'organització del treball, sinó per l'edat. Mentre que l'especialitat concreta no diferencia internament el grup, l'edat sí. De manera que hi ha un grup, el dels tècnics adults i grans, que funciona com un col·lectiu sense diferències internes importants, però amb diferències amb el grup jove —els que tenen entre 16 i 24 anys—, que són fonamentalment fills i filles de la nova classe mitjana, però també de la vella classe mitjana (empresaris i autònoms).

2.3.1. La nova classe mitjana: tècnics, administratius i gerents

Vegem ara qui en forma part i en què es diferencia d'altres grups la classe tècnica adulta i gran l'any 2006. En aquest sentit, hi ha un conjunt de característiques que s'han mantingut en les quatre edicions realitzades, i que ens donen els trets principals d'aquest grup social.

Numèricament es tracta d'una quantitat de població important, que comprèn el 20,2% de la població metropolitana. És un grup molt urbà, i més nombrós a la província de Barcelona que al conjunt de Catalunya, on representa al 18,1%. Però si no prenem en compte la província de Barcelona, arriba només al 13,4% a la resta de Catalunya, de manera que és ben evident que es tracta d'un grup concentrat sobretot a la RMB, especialment a Barcelona ciutat: la meitat del total tenen la residència en aquesta ciutat, a diferència de la vella classe mitjana, que té més tendència a escollir la seva residència en zones suburbials de nivell alt més escampades en el territori de la RMB.

La primera característica de les persones que formen part d'aquest grup és el seu alt nivell d'estudis; de fet, és el tipus de població que concentra més quantitat de capital cultural. Així com per definir els empresaris cal

referir-se de seguida a les propietats, per descriure tècnics i administratius cal parlar dels seus nivells educatius: un 57% té estudis superiors —un 59% de totes les persones que tenen estudis superiors es troben en aquest grup— i un 35% estudis mitjans. Acumulen, doncs, un nivell de coneixements educatius molt superior al dels empresaris de la vella classe mitjana. Ara bé, no es pot parlar pròpiament d'una herència de capital cultural: en només un 18% dels casos procedeixen de famílies en què el pare ja tenia estudis superiors, mentre que en la meitat del grup, el pare tenia únicament estudis primaris. És a dir, és un grup nascut d'un tipus de societat com l'actual, amb possibilitats d'ascens a través dels estudis, i que tendeix a ampliar-se en funció de la qualificació que van necessitant actualment els diversos llocs de treball. Això explica precisament el fet que hi hagi un predomini de dones: en els darrers anys, les dones han millorat moltíssim les seves posicions en el mercat de treball, i ho han pogut fer precisament a través de l'obtenció de títols acadèmics, cosa que sovint els ha permès ocupar places de funcionàries en l'Administració pública. Perquè aquest és un grup característic dels llocs de treball de nivell mitjà i alt a la funció pública, encara que, evidentment, també moltes de les persones que en formen part treballen en empreses privades.

Efectivament, si bé la majoria dels membres de la nova classe mitjana treballa en empreses privades, el seu perfil és molt representatiu dels treballadors de les empreses públiques i del funcionariat. De fet, constitueixen el 70% de tots els treballadors de l'àmbit públic residents a la RMB, i un 30% treballa en alguna empresa o institució pública o mixta. Un altre fet interessant i distintiu d'aquest grup és que al voltant del 50% treballa en empreses o institucions de més de 500 treballadors. És a dir, a diferència dels empresaris, que són sobretot els que dirigeixen les petites i mitjanes empreses, els tècnics i administratius treballen en organitzacions grans o mitjanes, i molt pocs ho fan en empreses de menys d'11 treballadors. La resta estan jubilats o són persones que formen part de les famílies d'aquest tipus de professionals. D'altra banda, es caracteritzen perquè tenen feines més estables que les de la classe treballadora, més vacances i més capacitat de decisió en la seva feina.

La fracció de classe que habitualment es coneix com a nova classe mitjana està formada per un conjunt de persones que, tot i ser assalariades, tenen un nivell de vida relativament elevat, comparable, en alguns aspectes, al dels empresaris amb assalariats. Aquest nivell de vida no procedeix, com en el cas dels altres, del fet de tenir propietats, i especialment de tenir treballadors en empreses pròpies, sinó de salaris i ingressos vinculats al treball, però ingressos quantitativament més elevats que els que tenen les persones que podem considerar de classe treballadora. Ara bé, malgrat determinades similituds en els seus nivells de vida i malgrat que hi pugui haver vincles i traspassos entre ambdues

fraccions de classe, hi ha diferències notables entre la fracció dels empresaris i la dels gerents i tècnics, sobretot pel fet que la base de la riquesa dels primers és la propietat i la dels segons el coneixement. En aquest sentit, i malgrat que no sigui possible avaluar, a través de l'ECVHP, la diferència d'acumulació de riquesa entre ambdós grups, tot fa pensar que el capital econòmic de què disposen els empresaris és molt més important que el de la classe tècnica i que, al mateix temps, també ho és el risc econòmic que assumeixen. La situació de tècnics i gerents és relativament més estable i la seva part en la presa de decisions, molt elevada també, es fonamenta en el saber i no en la propietat, amb riscos personals de perdre la feina en el cas dels que treballen en l'àmbit privat, però de molta seguretat per als funcionaris.

Tècnics, administratius i gerents formen la fracció de classe que mostra més clarament l'evolució recent de la societat catalana i el canvi que s'ha experimentat en dues o tres generacions. És el segon grup amb més percentatge de persones nascudes a Catalunya, un 80%, darrere només dels joves de classe mitjana. També s'ha produït el mestissatge respecte de l'antiga immigració de la resta d'Espanya, però en menor proporció que en altres grups: en un 60% de les llars totes les persones han nascut a Catalunya, encara que no tots es consideren de parla estrictament catalana, i en un 30% hi ha barreja de nascuts a Catalunya i a la resta d'Espanya; en canvi, només en un 4% tots els membres són nascuts a la resta d'Espanya i en un altre 4% hi ha persones nascudes fora d'Espanya. És a dir, es tracta de l'evolució cap a la classe mitjana d'un grup molt autòcton, en què s'han inserit també persones procedents de la immigració espanyola, amb molt pocs migrants de les últimes generacions. Aquest fet queda també reflectit en la identitat lingüística: és el grup més catalanitzat, amb un 50% dels seus membres que diuen que la seva llengua és el català i un 29% que es considera bilingüe; i és el que, llevat dels joves als quals ens referirem de seguida, en té un millor coneixement: un 84% d'aquest grup parla i escriu el català.

Des del punt de vista econòmic, els tècnics i gerents presenten els ingressos més alts de tota la població. Ja des de 1990 s'observa aquesta característica, però cal tenir present que els empresaris, amb assalariats o sense, tenen una molt més alta taxa de no-resposta o de resposta que sembla poc fiable. En aquest grup hi ha menys reserves a l'hora de parlar dels seus ingressos: la seva inserció professional fa que bàsicament aquests derivin de salaris i, per tant, es produeix més transparència i potser, fins i tot, una informació més precisa per als mateixos interessats, que tenen una regularitat notable en els seus ingressos. El 60% té ingressos individuals mensuals que es troben per sobre dels 1.200 € nets, i gairebé una quarta per damunt dels 1.800. Pel que fa als ingressos nets de la llar, un 80% estan per damunt dels 24.000 € nets anuals, i un 38% per damunt dels 42.000.

En conjunt, la situació econòmica de la nova classe mitjana és de les més favorables: relativament pocs dels seus membres tenen dificultats per arribar a final de més; és el grup que més estalvia, que fa més inversions en deute públic, que més inverteix en reformes a la llar i en assegurances —amb l'excepció de l'enterrament, una assegurança que li interessa poc. Té tendència a adquirir propietats immobiliàries, la gran inversió dels darrers anys, però no propietats necessàries per al seu treball (la propietat de botigues, bars, empreses o finques rústiques és molt escassa), si bé gairebé el 50% té alguna finca urbana, a part de l'habitatge on resideix, i un 30% disposa de segona residència, només superat pels empresaris amb assalariats. És a dir, la capacitat d'estalvi s'ha invertit sobretot en la compra de propietat urbana com a manera d'aconseguir un patrimoni. En aquest aspecte, es troba només lleugerament per sota del empresaris amb assalariats.

Els tècnics i gerents tenen molta menys tendència que la vella classe mitjana a viure en cases unifamiliars: només un 17% viu en aquest tipus d'habitatge, mentre que el 83% viu en un pis, probablement com a conseqüència del seu caràcter més urbà, més de grans centres, com Barcelona. No són habitatges tan grans com els de l'empresariat: només un 12% té més de 150 m² i un 24% entre 100 i 150. La meitat de les seves llars es troben per sota dels 90 m² i un 18% per sota dels 70. Són, en una proporció molt elevada, habitatges de propietat (89%), gairebé mai heretats (3,7%) i, en la meitat dels casos, amb hipoteques que encara s'estan pagant. Una proporció molt elevada del grup es trobava, l'any 2006, pagant hipoteques o lloguers d'unes quantitats que el situen com un dels grups que més paguen per l'habitatge.

Els habitatges de la nova classe mitjana estan molt ben equipats, només una mica per sota de l'equipament dels empresaris amb assalariats, però amb més tendència a tot tipus d'equipaments moderns: rentaplats, ordinadors, Internet..., en proporcions que podem considerar molt elevades: del 78%, el 92% i el 80%, respectivament. Només un 8% no disposa de cotxe a la llar i la meitat en té un, però en un 40% dels casos en disposen de més d'un.

Tècnics, administratius i gerents són molt propensos a associar-se, si bé es troben una mica per sota dels empresaris amb assalariats. Només un 18% del grup no pertany a cap associació, mentre que la majoria en pertany a més d'una. Destaquen també en la pertinença a associacions de voluntariat on, de nou, es troben només lleugerament per sota dels empresaris amb assalariats. És a dir, és un grup amb una vida social molt activa, que tendeix a sentir-se protagonista de la vida pública. En conjunt, és el que presenta un percentatge més baix de no-respostes a la majoria de preguntes de l'ECVHP, especialment en aquelles que, per a altres grups, semblen implicar algun tipus de dificultat, com la

declaració d'ingressos, la posició política o el vot. Políticament, és el que se situa més a l'esquerra, juntament amb els joves de classe mitjana, amb un 47% de persones que es posiciona així, mentre que un 49% se situa al centre i només un 4% a la dreta.

Pel que fa al vot, en les tres cites electorals que s'han tingut en compte a l'ECVHP, va votar majoritàriament el PSC, en proporcions diverses segons si es tractava d'eleccions municipals, autonòmiques o generals. És en aquest darrer cas on va votar aquest partit en major proporció: el 42% dels membres del grup ho va fer a les eleccions generals del març de 2004. Com és sabut, cada procés electoral té les seves característiques, tant per l'abast territorial com per la conjuntura política, i, per tant, no es manifesta una regularitat elevada en cap grup social, sinó tan sols tendències. En el cas de les municipals i les autonòmiques incloses a l'ECVHP, aquest va ser el grup que més va votar ERC i també IC, mentre que va votar molt poc el PP i relativament poc CiU (la meitat, proporcionalment, del que el van votar els empresaris amb assalariats).

La posició religiosa és coherent amb la posició política: un 46% no s'identifica amb cap religió, proporció una mica més baixa, però, que la del grup jove de classe mitjana i la dels empresaris sense assalariats i autònoms. Un 52% es declara catòlic, però en més de la meitat dels casos amb una pràctica religiosa baixa.

2.3.2. Els joves de classe mitjana

Per acabar de definir la situació de la classe mitjana hem de parlar encara d'un altre grup ben especial: el dels joves que pertanyen a aquesta classe, que en la majoria dels casos viuen amb els seus pares (un 83% amb el pare i la mare i un 10% amb un sol progenitor), però fan un tipus de vida i tenen unes característiques diferents de les d'aquells, encara que, probablement, d'aquí pocs anys seguiran la seva trajectòria. Aquest grup ens permet d'entendre algunes de les característiques futures de la classe mitjana, perquè representa precisament la generació que anirà substituint les persones que actualment la formen.

És un grup numèricament prou considerable, un 10,5% de la població, present i estable tant a la RMB com a la resta de Catalunya, fet que ens mostra la gran homogeneïtat que s'està produint, sobretot en les generacions joves, en tots els territoris de l'àmbit català.

Es tracta d'una capa social de característiques especials perquè es troba definida alhora per les característiques de les llars d'origen i per l'edat. És bastant equilibrat pel que fa a la composició per sexe, com era de preveure, i el 36% dels seus membres tenen entre 16 i 20 anys, el 48% entre 21 i 25, el 12% entre 26 i 30 i només el 2% entre 31 i 35. Només un 1% és casat i un 0,5% separat. És, doncs, un grup de gent majoritàriament soltera, sense fills, adolescent i jove, que viu a casa dels pares, que

estudia o comença a treballar, amb les dificultats actuals que presenta el mercat de treball per a la gent jove en aquesta etapa, com veurem de seguida.

Més del 95% ha nascut a Catalunya, però en molts casos són fills de pares originaris de la resta d'Espanya (l'11%) o de matrimonis mixtos (el 49%). Per tant, no sempre la seva llengua és el català: només en un 32% dels casos la consideren com l'única llengua pròpia, mentre que en un 43% són de parla castellana. Però és el grup on més progressa la situació de bilingüisme com a posició de partida, amb gairebé un 24% dels casos. Pel que fa al coneixement del català, aquests joves són els que tenen un nivell més alt, molt per damunt de qualsevol altre grup. Gairebé no hi trobem persones d'altres llengües, atès que els joves immigrants tenen unes condicions de vida completament diferents.

El seu nivell cultural és bastant alt, relativament similar al de l'empresariat i només per sota dels tècnics i administratius de més edat, encara que és molt probable que segueixi pujant, ja que com que són tan joves en molts casos encara no han completat l'educació. Destaca, però, el fet que el 12% té un nivell cultural baix, cosa que sorprèn, perquè es tracta de persones majoritàriament nascudes en la classe mitjana i d'edat jove.

Com hem dit, les persones que hi pertanyen no ho fan ni per les seves propietats ni per la seva feina professional, encara que treballin. De fet, gairebé la meitat ja estan treballant, mentre que els altres únicament estudien. Els que treballen ho fan, sobretot, en empreses de serveis, amb predomini de les empreses mitjanes i grans, i de les privades més que de les públiques. Però les condicions de treball d'aquestes persones són molt més precàries que les dels administratius i tècnics de més edat: la meitat dels que treballen ho fan en condicions de treball temporal, molt per damunt de la mitjana i de la majoria dels altres grups. Treballen menys hores que la mitjana i més a temps parcial, i tenen una alta rotació de llocs de treball, malgrat la seva incorporació recent a l'ocupació. Una part important dels que treballen pensen que la feina els perilla, a causa sobretot de la finalització del contracte de treball. I en una proporció important ja han estat una vegada o dues a l'atur, molt més que la majoria d'altres persones actives. Busquen feina en una proporció alta i intenten trobar més seguretat o ingressos millors i, de fet, la major part dels inactius voldrien treballar. És a dir, ens donen una informació força precisa de les dificultats de les generacions joves, especialment en el cas dels joves de classe mitjana i nivell cultural relativament alt, per trobar feines adequades als seus coneixements i als seus desigs.

Cal dir que aquest és l'aspecte en el qual aquest grup social té dificultats; en altres qüestions no sembla que les tingui. Certament, molts dels seus membres no tenen ingressos personals (el 27%), la meitat dels que no treballen, cosa que fa pensar que a molts altres els pa-

res els donen uns recursos mensuals. Els seus ingressos mensuals estan molt per sota dels que tenen els seus pares. D'altra banda, responen molt poc quan se'ls pregunta pels ingressos anuals de la llar, en molts casos perquè probablement els desconeixen o no ho saben amb precisió; i quan responen, diuen que se situen a la franja de recursos alta, característica de la classe mitjana.

Malgrat que els seus ingressos no són gaire elevats, és dels grups que més estalvia, probablement per preparar la seva sortida de casa, i fins i tot un 13% fa inversions. Pel que fa a les característiques dels seus habitatges, se situen molt a la vora dels tècnics i administratius de més edat i, en alguns aspectes, de la vella classe mitjana. És molt evident, doncs, que es tracta dels fills i filles d'aquests grups. Tenen llars ben equipades, en alguns aspectes més que ningú: per exemple, un 80% disposen d'Internet i un 92% d'ordinador. I també són els que tenen més cotxes: en un 17% de les seves llars n'hi ha més de dos, mentre que només en un 8% no n'hi ha cap.

Així doncs, veiem que aquests joves de classe mitjana comparteixen molts aspectes de la forma de vida dels seus pares, sobretot pel que fa al lloc on viuen i als equipaments que tenen, encara que no siguin de la seva propietat personal, però que en canvi altres aspectes no els comparteixen. Ja n'hem vist uns: els que fan referència al treball. N'hi ha d'altres que ja no són deguts a les condicions externes, sinó a aspectes culturals diferenciats segons les generacions. Així, és el grup menys religiós: un 60% diu que no creu en cap religió, un 38% es declara catòlic i un 2% pertanyent a altres religions, cosa que ens mostra que tampoc no han proliferat les adhesions a creences diferents de les tradicionals catòliques. Entre els que s'identifiquen com a creients, més de la meitat tenen una pràctica baixa o molt baixa. És a dir, només 1 de cada 8 joves de classe mitjana, aproximadament, és creient i practica amb assiduitat les prescripcions de l'Església o d'algun altre grup religiós.

Però no només la religiositat ha disminuït dràsticament en aquest grup, sinó també altres formes de la vida social que són freqüents en la generació dels seus pares. Els joves de classe mitjana tenen molt poca tendència a associar-se: és el grup que menys ho fa, després dels immigrants. Un 54% no pertany a cap tipus d'associació o entitat, un 44% en pertany a una o dues i només un 2,5% a tres o més. En canvi, tenen més tendència que altres grups a dedicar-se al voluntariat: un 7,4% tenen vinculació a algun tipus d'entitat de voluntaris. En aquest aspecte mostren més continuïtat amb els hàbits de les seves famílies i del seu grup social.

També en els aspectes polítics mostren diferències notables respecte de la classe mitjana adulta i gran, amb una bipolarització que fa que una part dels joves estiguin poc interessats en la política, mentre una altra segueix més les tendències de la nova classe mitjana. La

posició predominant és la d'esquerra, on es posiciona el 50%, seguint, en aquest aspecte, la tendència de la nova classe mitjana. Un 44% es considera de centre, i molt pocs de dreta. La pràctica de votar està encara poc consolidada en aquest grup: pel que fa a les municipals del 2003, que és l'elecció municipal per la qual es preguntava a l'ECVHP l'any 2006, un 25% no podia votar, un 10% no respon i un 20% va votar en blanc o es va abstenir. És a dir, només un 45%, aproximadament, va votar algun partit i ho diu. Els que ho van fer, en primer lloc, van votar el PSC, després IC i després ERC, però en proporcions diferents de les que mostra la nova classe mitjana adulta: menor tendència de vot per al PSC, molt poc per a CiU i gairebé gens per al PP. És un espectre que, amb algunes variacions, es va repetir a les tres eleccions per les quals es preguntava: al voltant d'un 20% de vot en blanc o abstenció, més vot per al PSC en les generals —estem parlant de les de 2004— i un vot sostingut per a ERC, però proper a la mitjana.

3. Les diferents capes de la classe treballadora

La classe treballadora comprèn gairebé el 60% de la població de la RMB. En relació amb la classe mitjana es diferencia, sobretot, per la seva menor participació en les decisions, en la vida pública, en la distribució de la riquesa. Però dins de la classe treballadora també trobem situacions diverses. Bàsicament hi ha tres capes distintes, amb nivells de riquesa molt diferents: la classe treballadora autòctona jove i adulta, que és la que es troba en una situació millor; la classe treballadora vella, ja gairebé totalment jubilada, que és la que té menys recursos econòmics, i els immigrants que es van inserint en la classe treballadora —que no són tots els immigrants— i que tenen un tipus de dificultats diferents de la resta, precisament pel seu caràcter de nous. Vegem alguns dels trets característics de cadascuna d'aquestes capes socials.

3.1. La classe treballadora jove i adulta

La classe treballadora jove i adulta comprèn, aproximadament, el 25% de la població, amb unes diferències numèriques entre la RMB i la resta de Catalunya molt petites, gairebé només d'unes dècimes més a la resta de Catalunya. Es tracta d'un grup que, en el cas dels entrevistats, mostra ser majoritàriament masculí, el 56%, i de composició relativament jove: un 63% té entre 25 i 44 anys i un 33% entre 45 i 64, amb molt poca presència de menors de 25 i només un 2,5% de majors de 64, atès que la gran majoria de treballadors de més edat ja tenen unes condicions de vida diferents, com veurem de seguida.

Quines són les posicions d'aquestes persones en el món del treball? La gran majoria (un 45%) són o han estat (en el cas dels aturats o jubilats) obrers qualificats o no qualificats, un 6% contramestres, un 28% treballa-

dors no qualificats dels serveis i un 15% administratius (que representen gairebé un terç del total d'administratius residents a la RMB, mentre que els altres dos terços tenen característiques pròpies de la nova classe mitjana). Per sectors d'activitat, destaca el pes de la indústria i, en menor mesura, de la construcció, sectors força més representats que a la classe mitjana. En concret, el 27% treballa a la indústria, el 9% a la construcció i el 37% als serveis, mentre que el sector primari és gairebé inexistent. La suma dóna menys del 100%, perquè, com en tots els grups, hi ha persones que no treballen (algunes dones, persones grans o joves que encara estudien).

La classe treballadora, en conjunt, declara que treballa moltes menys hores que la vella classe mitjana, empresaris i autònoms i la classe treballadora autòctona menys que els immigrants. Amb tot, al voltant d'un 20% d'aquest grup treballa més de 40 hores setmanals, mentre que només un 10% treballa menys de 34 hores. És a dir, trobem una majoria que treballa al voltant de les 40 hores, com correspon a un grup d'alta salarització, amb gran predomini dels contractes indefinits, molt per damunt dels nous immigrants. I amb uns períodes de vacances molt normalitzats: més de la meitat tenen 30 dies l'any, mentre que més del 10% disposa de més de 30 dies i només un 2% no té vacances, tot i que treballa. Així doncs, és el grup que té més dies de vacances després de la nova classe mitjana.

La majoria ha nascut a Catalunya (un 68%), un 30% procedeix de la resta d'Espanya i només un 2% ha nascut fora d'Espanya. Com hem dit més amunt, la majoria dels immigrants se situen en una capa diferent, ateses les seves condicions de vida.

En la composició d'aquest grup social són visibles també els signes de la història del segle xx i les seves migracions. Hem dit que un 30% són nascuts a la resta d'Espanya i, entre els nascuts a Catalunya, n'hi ha molts que són fills dels antics migrants. De tota manera, en un 46% de les llars tots els membres són nascuts a Catalunya, mentre que en un 42% conviuen persones nascudes a Catalunya i a la resta d'Espanya. Només en un 6% dels casos hi ha persones nascudes fora d'Espanya que conviuen amb persones nascudes a Espanya, dada interessant que ens mostra l'escàs pes numèric que tenia encara, l'any 2006, la barreja entre autòctons i migrants recents en les mateixes llars.

Però malgrat que dos terços dels treballadors joves i adults siguin nascuts a Catalunya, i que a la meitat de les llars ho siguin tots els membres, només un 23% diu que la seva llengua és el català, un 57% considera com a llengua pròpia el castellà i un 20% es considera bilingüe. Així doncs, és ben clara la genealogia castellana de molts dels membres d'aquest grup, visible a través del manteniment lingüístic del castellà i de la creixent adopció del bilingüisme, que apareix no

tant com una opció transitòria sinó més aviat com una opció amb tendència a consolidar-se. En la classe treballadora jove i adulta recula en 10 punts el percentatge de gent de parla catalana, en comparació amb la classe treballadora gran, i augmenta la proporció de persones que es consideren bilingües. La tendència observada, doncs, és la del manteniment del castellà i la seva penetració com a llengua pròpia, en convivència amb el català en la part de la classe treballadora que en la generació anterior era totalment catalana. El seu coneixement del català ha millorat molt respecte de la classe treballadora vella: el 50% el parla i l'escriu (en la generació gran són només el 22%) i un 26% el parla però no l'escriu. És a dir, 3 de cada 4 treballadors joves i adults són capaços de parlar el català, mentre que en el cas de la generació més vella són només el 55%. Gairebé no hi ha ningú que no l'entengui, però un 22% l'entenen però no el parlen. En el cas dels immigrants, com veurem, el coneixement del català és molt més deficient.

El nivell d'estudis de la classe treballadora és molt més baix que el de la classe mitjana, i el més baix de tots és el del grup més vell, com veurem a l'apartat següent. La classe treballadora jove i adulta ha millorat molt respecte dels seus pares i mares: el 43% dels seus pares no tenia estudis, i en canvi ara aquesta xifra és només del 2,5%. Encara un 50% no ha passat de primària, però un 42% té estudis secundaris i un 4,5% superiors. En el cas dels seus pares, només el 8% havia estudiat més enllà de la primària. Amb tot, aquest 4,5% de treballadors joves i adults amb estudis superiors està molt lluny del 57% de tècnics i administratius i del 27% d'empresaris amb assalariats que disposen d'aquests estudis. Queda clar que, fins i tot en la capa més educada, la de la classe treballadora jove i adulta, la distància de nivells educatius entre classes socials és encara molt gran. Però cal ressaltar que, quan es pregunta als entrevistats si han fet cursos el darrer any per millorar en el treball, un 23% dels treballadors joves i adults contesten afirmativament. Altre cop, no és el grup que més es forma, però la voluntat de formar-se hi és present.

La classe treballadora jove i adulta és el grup amb millor situació econòmica i d'equipament dins el conjunt de la classe treballadora, però també cal dir que hi ha encara diferències molt importants en relació amb la situació de la classe mitjana. Del conjunt dels individus pertanyents a aquest grup, un 11% diu que no té ingressos individuals, probablement perquè són persones molt joves o dones que no treballen; un 5% es troba per sota dels 450 € nets mensuals, i un 6% entre els 450 i els 650. En conjunt, el 20% ingressa per sota dels 750 €, sense comptar els que no tenen ingressos. La majoria, però, se situa per damunt dels 1.050 € (un 40%), però només un 3% està per damunt dels 1.800 €.

Pel que fa als ingressos de la llar, hi ha un petit segment (un 2%) amb menys de 9.000 € nets anuals, un 23% que ingressa entre 9.000 i 18.000 i un 30% entre

18.000 i 24.000. Menys de la meitat (un 44%) tenen una renda anual de la llar de més de 24.000 €, mentre que només un 5,5% sobrepassa els 42.000.

Tot això fa que gairebé el 40% d'aquest grup digui que té dificultats per arribar a final de mes, una proporció molt més elevada que la que trobem a la classe mitjana, si bé més reduïda que la dels grups de la classe treballadora en situació de més feblesa.

Una tercera part de les persones d'aquest grup estalvia, molt per sota del que és habitual a la classe mitjana. I només un 4% fa inversions. Tampoc no destaca per les seves propietats, com era de preveure: no arriba a un 5% el percentatge dels que tenen una botiga, un bar o una petita empresa, però un terç té finques urbanes a part de l'habitatge on resideix, de manera que també en aquest grup veiem que es va produir la febre per la compra d'habitatges com a forma d'inversió. Dins la classe treballadora, és el grup que té més tendència a disposar d'assegurances de vida, encara que en menor mesura que la classe mitjana; però una mica més de la meitat disposa d'assegurança d'enterrament, una proporció només per sota del grup dels treballadors jubilats.

La classe treballadora adulta i jove viu en pisos en un 82% dels casos, proporció més elevada que la que trobem en el conjunt de la classe mitjana i similar a la de la nova classe mitjana. Sigui quin sigui el tipus d'habitatge, és de propietat en una proporció molt elevada (un 87%), que no es diferencia gaire de la que es refereix la classe mitjana. Un 44% de les llars d'aquest grup està pagant una hipoteca i un 11% un lloguer, amb unes despeses una mica més baixes, de mitjana, que les dels empresaris i tècnics. Un 25% d'aquests habitatges té entre 90 i 150 m², mentre que un 5% està per damunt d'aquesta superfície. Però un terç de les llars d'aquest grup es troba per sota dels 70 m², molt per sobre del 12% que trobem en el cas dels empresaris amb assalariats. Pel que fa a les segones residències, només un 9,5% dels membres d'aquests grups en disposen —una xifra similar a la dels immigrants—, la meitat de les que té la classe treballadora vella, que compta amb les residències familiars en els pobles d'origen.

Els seus habitatges es troben relativament ben proveïts, però molt per sota de les llars dels empresaris. Dins el conjunt de la classe treballadora, és indubtable que van molt per davant pel que fa al consum i que les seves llars disposen de molts més electrodomèstics, per exemple, que les dels treballadors grans. En un 71% de les llars hi ha ordinador, i un 50% tenen connexió a Internet. També, pel que fa a la possessió de cotxes, mostren estar més ben equipats que el conjunt de la classe treballadora, amb només un 12% que diu que no en té i un 6% que diu que en té més de dos.

La tendència a associar-se és menor que en la classe mitjana adulta: un 32% no pertany a cap associació, un

40% a una, un 20% a dues, i un 7,5% a tres o més. També és més baixa la tendència a col·laborar amb entitats de voluntariat, amb un percentatge de menys de la meitat del de la classe mitjana.

Amb relació a les posicions polítiques, la majoria es considera de centre (un 57%), mentre que més d'un terç d'esquerrers (un 37%), una mica més que la classe treballadora gran. Molt pocs es declaren situats a la dreta, i un 14% diu que és apolític o no respon a la pregunta. Declara més d'un 20% d'abstenció o de vot en blanc a les eleccions, i hi ha un 13% que no respon. Quan analitzem el vot, però, tot sembla indicar que la valoració dels partits polítics és diferent de la que hem vist a la classe mitjana perquè, malgrat que se situa molt al centre, entre els que responen i voten es produeix un vot important al PSC, que arriba a un màxim a les generals, amb gairebé el 50% del total. És el grup que vota més massivament aquesta formació, tal vegada per les circumstàncies concretes de les eleccions generals del 2004, mentre expressa un vot baix per al PP, CiU i ERC, i relativament alt per a IC. És a dir, no hi ha la constància de vot majoritari a una formació política de centre, o també és possible que la percepció de la classe treballadora la porti a pensar que el PSC és l'opció de centre.

La classe treballadora jove i adulta mostra una escassa religiositat, amb un 45% de no creients; però no menys que la classe mitjana, si n'excloem els empresaris amb assalariats. Un 53% diu que és catòlic i només un 2% pertany a altres religions. La pràctica religiosa mostra que d'aquests 53% de catòlics, molts ho són per tradició familiar: més de la meitat tenen una pràctica religiosa molt baixa, i només un 20% del total del grup té bastant o molta pràctica.

3.2. La classe treballadora gran i inactiva

La classe treballadora gran és molt nombrosa a la RMB: un 25,8% de tota la població, lleugerament més ampli que la classe treballadora jove autòctona. Té, com aquesta última, una distribució similar a l'àmbit metropolità i al conjunt de Catalunya, amb només unes dècimes més en aquest darrer cas, de manera que, una vegada més, comprovem l'escassa diferència de distribució territorial dels diversos grups socials.

Es tracta d'un grup amb predomini numèric femení, un 65% dels pertanyents a aquest grup són dones, com correspon a les edats més altes: només un 31% del total es troba per sota dels 65 anys, i la resta per damunt. És, doncs, el grup més vell dels que estem considerant, atès que les persones grans de classe mitjana no queden classificades a part, sinó incloses dins la mateixa fracció de classe que els pertoca professionalment.

La capa formada per la gent gran que estem considerant presenta signes inequívocs de la seva pertinença a la classe treballadora, però ja no es defineix pel seu

tipus de treball, sinó més aviat per les seves condicions de vida. Encara hi ha algunes persones ocupades, si bé són poques, només un 4%. La resta són jubilats o mestresses de casa. Quines categories professionals tenien, les persones que formen aquest grup, quan estaven en actiu? Un 21% eren obrers qualificats, un altre 21% treballadors no qualificats dels serveis, un 16% obrers no qualificats, un 13% autònoms, un 6% administratius, un 4% contramestres i un 2% treballadors agraris. La resta, fins al 100% del grup, són persones jubilades de professions no classificables en les categories anteriors o, majoritàriament, mestresses de casa que no han treballat mai.

Les característiques de la classe treballadora gran són molt peculiars i diferents de la majoria de la societat metropolitana: es tracta d'un grup format sobretot per persones que van arribar a Catalunya durant el segle xx, procedents d'altres zones d'Espanya. No hi ha gairebé ningú nascut fora d'Espanya (només l'1,4%), de manera que queda clar que no hi ha vinculació amb la immigració recent, de la qual la separen tant l'edat com l'origen geogràfic. Un 59% dels seus membres són nascuts a la resta d'Espanya i un 40% a Catalunya. Només en un 30% de les llars tots els membres són nascuts a Catalunya, mentre que en un 34% tots són nascuts a la resta d'Espanya i en el terç restant hi ha convivència entre persones nascudes a Catalunya i a la resta d'Espanya. Un de cada quatre membres del grup va arribar a Catalunya abans dels anys seixanta i, aproximadament, un de cada quatre entre el 1960 i el 1969. Encara durant els setanta hi va haver algunes arribades: un 8% del total d'aquest grup. Després, gairebé ningú: els nous immigrants ja no vénen de terres espanyoles sinó de molt més lluny, i amb característiques molt diferents, com veurem de seguida.

Lingüísticament, aquest grup presenta menys barreja que el de la classe treballadora jove i adulta: un terç es considera de parla catalana, més elevat que en la classe treballadora més jove, i un 57% de parla castellana, mentre que només un 8% diu que ambdues llengües li són pròpies. En relació amb el coneixement del català, probablement es barreja el desconeixement perquè no és la seva llengua amb la incapacitat d'escriure'l per part de la població de llengua catalana d'aquesta edat, que no va poder estudiar-lo mai. Així, un 55% parla el català, però només un 22% sap escriure'l; un 38% l'entén però no el parla, i un 7,4% no l'entén. És a dir, hi ha bastantes persones d'origen lingüístic català que no han après a escriure'l i d'altres que, tot i que fa molts anys que viuen a Catalunya, no han aconseguit aprendre a parlar-lo.

Hi ha un altra marca distintiva d'aquest grup: el seu baixíssim nivell educatiu, producte també d'un temps. Un 34% dels seus membres diu que no té estudis, cosa que sovint vol dir que amb prou feines van aprendre a llegir i a escriure; un 52% va acabar l'educació primària; un 11% la secundària, i només un 1,6% té estudis

superiors. Certament, si ho comparem amb els nivells educatius dels seus pares, han millorat; ja que en el cas d'aquells, un 65% no tenia estudis —i probablement això volia dir sovint analfabetisme—, un 29% havia acabat la primària, un 3% els estudis mitjans i un 3% els superiors. De generació en generació, veiem com l'educació ha anat augmentant de manera molt potent. En el cas de la classe treballadora gran, però, el punt de partida era tan baix que encara porta les marques d'una etapa d'escolaritzacions totalment precàries.

Hi ha una característica d'aquest grup que cal remarcar de manera contundent: de tota la societat metropolitana, aquest és el grup més pobre, que té menys ingressos econòmics, que té les llars menys equipades, que té menys nivell d'estudis, etc., amb molta diferència. És un grup en el qual es reflecteix allò que va ser la societat del passat, la societat de la postguerra, de les migracions internes, de les condicions de vida duríssimes... Aquestes situacions han canviat enormement fins i tot per a aquestes persones, que han millorat molt respecte del passat però que, a causa de la seva edat i condició jubilada, ja no les poden arribar a transformar per viure en les condicions que avui viu la gent gran de classe mitjana o la gent adulta de classe treballadora. I, com a fet especialment interessant, es constata que, en molts aspectes, no és pas el grup que més es queixa, sinó que, ateses les limitacions de possibilitats en la seva joventut, més aviat se sent relativament content de la seva situació actual.

Un 20% de la població que conforma aquest grup social no té cap tipus d'ingrés propi, cosa que representa més d'una tercera part de la població de la RMB que declara que no té ingressos propis. També en aquest grup es troben la gran majoria (el 62%) de les persones residents a l'àmbit metropolità amb ingressos molt baixos (fins a 450 € nets al mes): una de cada quatre persones grans de classe treballadora es troba en aquesta situació. Un 18% cobra entre 450 i 600 €, que també representen la majoria dels que es troben en aquesta franja d'ingressos en el conjunt de la societat metropolitana. I només un 9% cobra més de 1.050 € nets al mes. Com hem dit, és el grup amb menys ingressos de tots, amb molta diferència, i se situa molt per sota dels immigrants recents, com veurem de seguida.

Si en comptes de considerar els ingressos individuals mirem què passa amb els ingressos anuals nets de la llar, les coses no milloren gaire: un 29% d'aquestes llars reben menys de 9.000 € anuals, que representen el 85% de les llars de la RMB que es troben en aquesta franja d'ingressos. Un 18% rep entre 9.000 i 12.000 € i un altre 18% entre 12.001 i 15.000. Només un 10% disposa de més de 24.000 € anuals i un 0,6% de més de 48.000 €, percentatges que fan referència als entrevistats que han contestat la pregunta, però que ens donen una informació prou contundent sobre els recursos de què disposa la classe treballadora vella.

Amb aquests recursos econòmics, no és sorprenent que aquest grup sigui el que té més dificultats per arribar a final de mes, si bé comparativament amb altres grups amb molts més recursos, no presenten unes dificultats tan grans com es podria preveure: un 46% diu que se'n surt de manera suficient i un 6% sense cap tipus de dificultat. És el grup que menys estalvia —malgrat tot, un 17% arriba a estalviar—, el que menys inverteix i el que menys millores fa a casa, després dels immigrants. En general, la seva manera de viure suposa poques despeses. Són els que menys disposen d'assegurances de vida, molt per sota dels immigrants, però en canvi, com és característic, és on hi ha més persones amb l'enterrament pagat (un 63%). Tenen poques propietats i destaquen només, dins la classe treballadora, per la possessió de finques rústiques (un 7%) i de residències secundàries, de les quals en disposa un 18%, percentatge força superior al que trobàvem en la classe treballadora jove i madura. Es tracta de propietats localitzades, en gran part, a la resta d'Espanya, probablement perquè en molts casos compten amb cases pairals en els pobles d'origen.

Pel que fa a l'habitatge habitual, la classe treballadora gran no es diferencia gaire de la més jove: un 82% viu en pisos i un 83% és propietària de l'habitatge, normalment ja pagat. Només un de cada quatre membres d'aquest grup ha de pagar un lloguer (un 14%) o una hipoteca (un 10%); i és que, com acabem de comentar, la majoria ja ho té pagat, atesa la seva edat. I, en els casos en què paguen, són les quantitats més baixes, la majoria per sota dels 300 € mensuals. Es tracta gairebé sempre d'hipoteques contractades fa molts anys i de lloguers antics, cosa que fa que els pugui pagar un grup amb uns ingressos tan limitats com hem vist. Però cal dir també que la superfície dels seus habitatges és molt més reduïda que la de la resta de ciutadans, amb l'excepció dels immigrants recents, que resideixen en habitatges encara més petits. En un 5,5% dels casos, l'habitatge de la gent gran treballadora té menys de 50 m², en un 34% entre 50 i 70 m², i només en un 11% té entre 100 i 150 m² i en un 4,5% més de 150m². Habitatges més petits, doncs, en mitjana, que els de la classe treballadora jove i adulta i encara molt més que els de la classe mitjana.

Destaca també el poc equipament de les llars d'aquestes persones grans: és el grup que disposa de menys electrodomèstics, de menys aparells de tot tipus. Gairebé totes les llars tenen rentadora, però només una quarta part rentaplats, la meitat que en el cas dels treballadors joves, si bé en relació amb aquest electrodomèstic concret sí que estan més ben equipades que les llars dels immigrants, els quals només en disposen en un 13% dels casos. On la diferència es fa més evident és en les noves tecnologies de la comunicació: només un 20% disposa d'ordinador i només un 12% d'Internet; en la majoria dels casos, però, l'ordinador no és utilitzat per la persona gran, sinó per alguna altra persona que hi conviu: només un 2% dels membres d'aquest grup diuen que utilitzen Internet. És també el grup on menys ha penetrat el telèfon mòbil:

mentre en tots els altres grups socials n'hi ha en més del 98% de les llars, només el 69% de les dels treballadors grans en disposen, i probablement perquè sovint són altres persones les que el fan servir. Més concretament, mentre que només un 44% de les persones d'aquest grup social diu que disposa d'un telèfon mòbil propi, el percentatge no baixa del 90% en qualsevol dels altres grups socials que componen la societat metropolitana.

Aquesta diferència s'observa també pel que fa a la possessió de cotxes: en gairebé la meitat de les llars d'aquest grup social no hi ha cap cotxe, i només en un 8% en tenen més d'un. Un equipament similar al que s'observa entre els immigrants, i molt per sota del que té la classe treballadora jove i adulta.

La classe treballadora gran té poca tendència a associar-se: un 40% no pertany a cap associació, un 37% a una i només un 6% a més de dues. Poca tendència també a col·laborar amb entitats de voluntariat: només el 4% ho fa, en una proporció similar a la de la classe treballadora més jove.

Quan se'ls pregunta per la seva posició política, la classe treballadora gran és més procliu que qualsevol altre grup a no respondre (un 21%). Els que responen diuen majoritàriament que són de centre, en una proporció molt similar a la de la classe treballadora jove i activa. Un 29% diu que és d'esquerreres i un 7% de dretes. També trobem un alt percentatge de no-resposta quan es pregunta qui van votar en els tres darrers comicis (al voltant del 20%), de manera que el vot real queda desdibuixat per la manca de respostes. Aquells que expressen qui van votar mostren una forta tendència a l'estabilitat: un vot per al PSC que se situa a l'entorn del 45% del grup en totes les eleccions analitzades, entre el 14% i el 19% s'hi situa CiU segons l'elecció, entre el 6% i el 8% el PP i encara més avall ERC i IC. L'abstenció, molt constant també, se situa sempre a l'entorn d'un 16%, més baixa que en el grup de treballadors més joves. De fet, el vot apareix —malgrat la manca d'informació que ho complica— bastant similar al de la classe treballadora jove, amb la diferència que s'ha produït un cert desplaçament del vot a CiU de la gent gran cap a ERC en el grup més jove.

Una altra diferència notable respecte de la classe treballadora jove és que el grup gran és molt més creient: un 80% ho és, la proporció més alta de tota la població autòctona. Un 77% són catòlics, amb una pràctica religiosa molt més intensa que la dels altres grups: un 50% del total són bastant o molt practicants, és a dir al voltant de les dues terceres parts dels que s'identifiquen amb alguna religió.

3.3. Els nous immigrants

Els nous immigrants formen també un grup peculiar i ben diferenciat dins de la classe treballadora, amb unes característiques molt diferents de les del conjunt. Les

dades ens mostren que hi ha alguns tòpics en relació amb aquest grup i que la seva situació s'ha d'analitzar com una més dins de l'actual societat metropolitana, no pas com un grup a part sense relació amb la resta.

Tal com apareix a l'edició de l'ECVHP de l'any 2006, la capa de la classe treballadora que podem considerar caracteritzada pel fet de ser immigrant procedent de fora d'Espanya és ja numèricament molt important: aproximadament el 8% de la població de la RMB, molt similar al volum relatiu que té també en el conjunt de Catalunya.³ Un 99% dels entrevistats que formen part d'aquest grup són nascuts fora d'Espanya, la gran majoria (96,5%) fora de la Unió Europea dels 15. Només un 1% ha nascut a Catalunya, probablement com a fills d'immigrants. Les dones són una mica més nombroses, si bé hi ha un cert equilibri entre els sexes. Pel que fa a l'edat, es tracta d'un grup de gent jove, concentrat en les edats amb més capacitat per treballar i per afrontar riscos: un 71% dels membres d'aquest grup té entre 25 i 44 anys, un 15,5% entre 45 i 64 i només un 1,5% són més grans d'aquesta edat. Les edats en què es produeixen les migracions són habitualment joves i, com que es tracta d'una immigració recent, encara no ha tingut temps d'envellir, de manera que, com veiem, gairebé no hi ha persones velles. Els joves entre 16 i 24 anys també hi queden inclosos, i representen un 12% del total.

La majoria d'aquests immigrants fa poc que són a Catalunya. Van començar a arribar als anys vuitanta del segle passat, si bé només un 7% ho va fer en aquella dècada; als noranta la seva presència es va fer més nombrosa: un 30% hi va arribar. Però la gran majoria han arribat a partir de l'any 2000 (un 62%). Una mica més de la meitat està en situació estable des del punt de vista de la residència: un 10% té la nacionalitat espanyola i un 47% permís de residència permanent, però un 38% el té només provisional i un 4,5% no té permís. Tot això, com veurem, crea una sèrie de perills de marginalitat que fan que, efectivament, aquest sigui un dels dos grups en situació de més precarietat.

Des del punt de vista del nivell d'estudis, els immigrants presenten una certa polarització: un 8,6% no té estudis, que és el percentatge més alt entre les generacions joves i adultes, però un 43% té estudis secundaris i un 18% estudis superiors, la qual cosa suposa un estoc educatiu molt superior que el de la classe obrera autòctona, no només en el cas de la població vella sinó també en el cas de la jove. A més, els immigrants mostren una gran millora educativa, de mitjana, respecte dels seus pares. És a dir, des del punt de vista dels estudis, la seva situació professional dins la societat metropolitana hauria de ser millor. El factor de la immigració, però,

els situa en certa inferioritat respecte de la població autòctona. I probablement també els fa difícil seguir aprenent, atès que és també el grup, dins de la població activa, que menys diu haver fet algun curs el darrer any per millorar en la seva professió (un 13%).

Quina és la relació dels immigrants amb la llengua catalana? No gaire bona, però cal tenir present que la seva arribada és recent. No arriba al 0,5% el percentatge dels que es consideren de parla catalana, mentre que un 56% són de parla castellana i un 43% procedeixen d'altres àmbits lingüístics, entre els quals destaquen l'àrab i el berber. Cal que ens preguntem, però, quin és el seu grau de coneixement del català: un 6% diu que el parla i l'escriu i un 8% només el parla; és a dir, aproximadament un 14% diu que parla el català. La gran majoria, un 61%, l'entén però no el parla, i un 24,5% no l'entén.

On treballen els immigrants, i en quines condicions? Els nous immigrants treballen majoritàriament al sector serveis i en menor mesura a la construcció (un 20%). A la indústria ho fan al voltant del 10%, i són proporcionalment els que més treballen a l'agricultura, encara que només un 2% és en aquest sector. Són o han estat (en el cas dels aturats o inactius que han treballat anteriorment) treballadors no qualificats dels serveis i obrers qualificats i no qualificats, que representen gairebé el 80% d'aquestes categories. D'altra banda, hi ha un petit percentatge d'autònoms i administratius, al voltant d'un 5% en cada cas. Un 7% no ha treballat mai.

Les seves condicions de treball són molt més precàries que les de la classe treballadora autòctona. A més, la taxa d'atur gairebé dobla la dels treballadors d'origen català i espanyol. La gran majoria dels ocupats (que representen el 74% d'aquest grup) són assalariats. Gairebé un 20% ha estat una vegada a l'atur durant els darrers anys i un 10% dues vegades, percentatges superiors als que trobem entre la població treballadora autòctona. Les seves feines solen ser de menys duració, amb més rotació de llocs de treball i sovint amb contractes laborals temporals: el pes dels que tenen aquest tipus de contracte és força superior al dels que en gaudeixen d'un d'indefinit, situació altre cop molt diferent de la dels treballadors autòctons. La grandària de les empreses en què treballen també mostra diferències importants: són més petites que les habituals dels treballadors autòctons i amb menys representació sindical. Tot això fa que siguin els que més por tenen de perdre la feina. D'altra banda, els aturats d'aquest grup tarden més temps a trobar feina. A més, hi ha un pes més elevat dels que no reben subsidi d'atur: més del doble que en el cas de la població autòctona.

Un altre aspecte important que cal comparar amb els autòctons és el dels seus recursos i equipaments. I, de fet, comprovem immediatament que es tracta d'un grup amb ingressos baixos, com era previsible, però no tan baixos com els de la classe treballadora vella. Un 16% de les persones que formen aquest grup no té ingres-

3 Això no significa que tots els nascuts fora d'Espanya figurin en aquest grup. En aquest cas es tracta més d'una condició social que d'un lloc de naixement, atès que hi ha també persones immigrades en la classe mitjana. Allò que els diferencia en l'anàlisi que fem en aquest article són les condicions de vida, no l'origen.

sos propis. Un 50%, aproximadament, compta amb uns ingressos individuals mensuals nets que arriben com a màxim fins a 900 €, mentre que només en un 20% dels casos es troben per damunt dels 1.050 €. Si els comparem amb el grup de la classe treballadora gran, en què només un 9% està per damunt d'aquesta xifra, la diferència a favor dels immigrants és notable. Si els comparem amb els treballadors joves i adults, més d'un 40% dels quals tenen uns ingressos per damunt dels 1.050 € mensuals, veiem que, efectivament, els immigrants tenen uns recursos econòmics més limitats.

La dada relativa als ingressos de la llar ens confirma aquesta posició intermèdia: un 6% tenen menys de 9.000 € nets anuals, mentre entre els jubilats autòctons aquest grup arriba al 30%. D'altra banda, menys d'una tercera part es troba per damunt dels 24.000 €, proporció força inferior a la dels treballadors autòctons joves i adults, on gairebé arriba al 50%. Amb tot, aquestes respostes són només indicatives, atès que un 38% no contesta aquesta pregunta. Probablement, la manca de regularitat de molts dels ingressos obtinguts fa difícil conèixer amb precisió la xifra anual per al conjunt de la llar, que també sol tenir una composició poc estable.

Les condicions de vida dels immigrants tampoc són fàcils. Un 50% té dificultats per arribar a final de mes i d'aquests un 10% en té moltes. Però no tots en tenen: un 30% aconsegueix estalviar, bastant més que els treballadors jubilats, probablement també perquè hi ha projectes de tornada al país d'origen o perquè envien diners a les famílies que han quedat enrere. Aquest estalvi no va a parar a inversions, a millores en la vivenda pròpia ni a la compra de propietats. No arriba al 3% el percentatge dels que tenen alguna empresa, botiga o bar. Tampoc no inverteixen gaire en assegurances.: per exemple són, amb molta diferència, els que menys han contractat una assegurança d'enterrament (només un 16%).

Pel que fa a l'habitatge, els nous immigrants són els que en una proporció més elevada viuen en pisos (un 96,5%) i són els que viuen en habitatges més petits: un 8% són inferiors a 50 m², un 44% tenen entre 50 i 70 m² i només un 10% disposa de més de 90 m². Aquest fet, si tenim present que són els que viuen en llars amb més persones, fa baixar encara més l'espai disponible. La gran majoria viu en règim de lloguer a termini (un 59%), mentre un 6% tenen lloguers indefinits; de manera que, en aquest cas, la propietat de l'habitatge és la més limitada, amb només un 30% dels casos, i d'aquests gairebé tots han de pagar la hipoteca. I allò que és més rellevant encara és que són els que més paguen per l'habitatge, sigui lloguer o hipoteca: només un 8% estan lliures de pagament d'habitatge i només un 12% paguen fins a 300 € mensuals, mentre que un 60% paguen entre 300 i 600 i un 20% més de 600 €/mes. El fet de no tenir herències, d'haver arribat en una època de preus molt alts de l'habitatge, etc., fa que les condicions dels nous immigrants siguin molt

més precàries que les de la resta de la classe treballadora i que, si bé en termes d'ingressos mensuals estan per damunt de la classe treballadora vella, les seves despeses d'habitatge siguin molt més elevades, fins i tot per uns habitatges molt més petits.

El seu equipament domèstic es troba també per damunt del de la classe treballadora gran, encara que molt lluny de l'equipament dels treballadors joves i adults: la gran majoria té rentadora (un 98%) i microones (un 76%), però en un 55% dels casos tenen menys de 8 dels aparells inclosos a l'ECVHP. El rentaplats, per exemple, que és un equipament que ens diu molt sobre el nivell de consum i de modernitat perquè fa referència també a la manera de dur a terme les tasques domèstiques, és un equipament que existeix només en un 13% de les llars dels immigrants. I són els menys equipats pel que fa a l'ascensor (només un 41%), a la disposició de garatge o pàrquing (només un 12%), etc. En canvi, estan més equipats que els treballadors grans en noves tecnologies: un 46% disposa d'ordinador i un 30% d'Internet. I, pel que fa als telèfons mòbils, un 98% en té, al mateix nivell que el conjunt de la societat, tret de la gent treballadora gran, que en té menys. Són els que menys disposen de segona residència, un 9% dels casos, la gran majoria fora d'Espanya, la qual cosa ens permet intuir que probablement fan referència a casa seva en el seu país d'origen. De manera que quan un 20% diu que té finques urbanes o rústiques, molt probablement es tracta de propietats en el seu país d'origen. Pel que fa als cotxes, el seu equipament és encara relativament baix: un 50% no en té, un 42% en té un i només un 8% en té més d'un.

En altres aspectes, els immigrants tenen també peculiaritats molt diferents dels autòctons. Per exemple, són els més religiosos: un 86% diu que és creient, la majoria catòlics (un 48%) i la resta d'altres religions. I, alhora, són també els que tenen una pràctica religiosa més alta: dues tercers parts diuen que la seva pràctica és molt o bastant freqüent. Molt per damunt, per tant, del que s'observa entre els autòctons.

En canvi, és el grup que menys tendència té a associar-se: un 63% dels immigrants no pertanyen a cap associació, un 26% a una i només un 11% a més d'una. També és possible que el concepte d'associació, tal com el coneixem, no sigui la forma d'actuació en comú més habitual entre els immigrants, i que aquesta passi a través de les esglésies, les associacions religioses o altres formes de veïnatge o de contacte entre gent del mateix origen. De la mateixa manera, tampoc participen gaire —de fet menys que cap altre grup— en entitats de voluntariat: només un 3% ho fan. És degut al que podríem entendre com una manca de capital social, o bé a l'existència d'altres formes d'actuació col·lectives?

És interessant també veure què passa amb les opinions polítiques, però malauradament, el 28% dels immigrants no es defineix en aquesta qüestió i, en

aquest sentit, la informació queda incompleta. Entre els que responen, el més freqüent és que declarin que són de centre (un 62%). D'altra banda, un 23% diu que és d'esquerres, un 13% de dretes i un 2% apolítics, un perfil no gaire diferent del de la majoria de la classe treballadora. Pel que fa al vot, a l'entorn d'un 95% d'aquest grup no pot votar, de manera que no podem saber quines serien les seves opcions si ho fessin. Els que voten assenyalen el PSC com el partit més votat, però es tracta d'unes proporcions tan petites que tenen únicament un caràcter d'indicació, no de coneixement real de les posicions polítiques. Com era d'esperar, en un grup d'aquestes característiques, la seva integració a la societat catalana és encara molt recent i molt parcial.

4. Conclusions

Quan, a partir de nombroses informacions, estudiem les característiques dels grups socials que viuen a la Regió Metropolitana de Barcelona, s'observa que aquesta població queda dividida en dues grans classes: la classe mitjana i la classe treballadora, en funció dels llocs que ocupen a la producció, dels recursos econòmics que posseeixen i de la seva capacitat d'intervenció en l'organització de la vida social. No es tracta, però, de classes enormement diferenciades en les formes de vida, ni en la distribució territorial que presenten en els diversos àmbits de Catalunya, sinó que, malgrat les notables diferències, mostren força continuïtat en la seva manera de viure, les seves aspiracions i les seves opcions.

La classe mitjana comprèn aproximadament un 40% de la població de la RMB. I dins d'aquesta es distingeixen quatre grups, amb característiques també diferenciades: els empresaris amb assalariats, que no arriben al 5% del total, els empresaris sense assalariats i autònoms, gairebé el 6% de la població. Ambdós grups formen el que tradicionalment s'ha anomenat la vella classe mitjana, que viu a partir de la propietat dels mitjans de producció i, en el primer cas, compta amb treball assalariat a les seves empreses. Els grups tercer i quart són dins del que s'anomena la nova classe mitja-

na, que s'acosta al 30% de la població. Aquesta comprèn, d'una banda, els gerents i tècnics alts i mitjans, que és el grup que treballa més a les grans empreses i especialment al sector públic, el que tendeix a créixer i a tenir una gran visibilitat a la nostra societat. Això passa sobretot en el sector adult i gran de la nova classe mitjana. En canvi el sector jove —el quart grup—, que representa el 10% de la població total, té molt bones condicions de vida, atès que resideix encara majoritàriament a casa dels seus pares, però té en canvi força dificultats a l'hora d'inserir-se en un mercat de treball que tendeix a ocupar la gent jove, fins i tot la que posseeix bons nivells educatius, a canvi de salaris baixos i de poca estabilitat a la feina.

La classe treballadora comprèn aproximadament el 60% de la població i, al seu torn, presenta diferents capes. Una és la classe treballadora jove i adulta, activa, majoritàriament autòctona, que és la que té condicions de vida més semblants a les de la classe mitjana, tant pel que fa a la seva ocupació com als seus recursos, i que numèricament s'acosta al 26% del total de la població. I dos grups més que es distingeixen per la seva precarietat pel que fa als recursos: la classe treballadora gran, ja jubilada, que procedeix en gran part de l'antiga immigració de terres espanyoles, i que segueix marcada per les característiques d'una època ja antiga, pel baix nivell educatiu, poc coneixement del català, poc equipament a la llar, dificultat d'accés a les noves tecnologies... I els nous immigrants, que s'han inserit en el mercat de treball en condicions molt més precàries que la resta, malgrat que els seus nivells educatius no són especialment baixos, i que viuen també en condicions més difícils, mancats com estan de xarxes locals de relació o d'herència que els facilitin l'accés a l'habitatge o a l'equipament.

Amb tot, l'any 2006, aquest darrer col·lectiu tenia més recursos econòmics que la classe treballadora vella, de manera que tot feia pensar que es podria produir una progressiva integració a les condicions de vida de la classe treballadora adulta i jove. L'evolució posterior pot haver fet canviar aquesta perspectiva, però aquest ja és un tema per a la futura ECVHP.

5. Annex metodològic. El procés de construcció tipològica i d'anàlisi de les classes socials

El procés que s'ha seguit per a l'obtenció i l'anàlisi dels grups i classes socials ha comportat l'aplicació d'una metodologia específica i més elaborada que els habituals procediments d'anàlisi de relacions bivariades. En aquest cas, la metodologia emprada s'ha dirigit fonamentalment a la construcció d'una tipologia general de grups i classes socials que contemplés els nombrosos àmbits temàtics que els configuren segons el model d'anàlisi considerat.

Per tal d'arribar a l'obtenció de la tipologia general, s'ha procedit, en primer lloc, a l'obtenció de tipologies parcials de cadascun dels àmbits considerats i que posteriorment s'han tractat conjuntament per tal de sintetitzar-les en una de sola de caràcter global. A continuació detallarem les etapes de la metodologia seguida amb la descripció de les característiques més destacades de les tècniques multivariants emprades en la seva construcció.

La construcció de tipologies (López, 1996) satisfà la necessitat de classificar o d'estructurar i, en general, de resumir en un conjunt reduït i significatiu de categories o tipus els individus, grups, institucions, societats o qualsevol altra unitat d'anàlisi objecte d'estudi. L'objectiu final, doncs, consisteix a agrupar o classificar els individus en grups homogenis segons un conjunt de variables seleccionades que conjuntament i simultània configuren els diferents perfils que defineixen uns grups o tipus similars. En aquest estudi es desenvoluparà un procediment metodològic i de tècniques d'anàlisi de dades destinat a estructurar la posició social dels individus de l'àmbit metropolità en termes de classes i grups socials.

El procés d'anàlisi (Domínguez i López, 1996) dels resultats que es presenten a l'estudi no ha estat apriorístic en el sentit d'establir models prefixats com a punt de partida i com a forma de teoria establerta que s'ha de validar. De fet, la lògica ha estat més empírica, la qual cosa no vol dir que no es tinguessin referències teòriques o referències provinents tant d'altres estudis com de l'experiència en investigacions prèvies, però no s'han explicitat analíticament. Si més no, els conceptes i la seva operativització evidencien un model conceptual que orienta i justifica l'elecció de les variables pertinents, la formalització de les tipologies i la interpretació dels resultats.

En aquest sentit, s'han seguit sis fases analítiques fonamentals des del punt de vista metodològic:

- 1 La selecció de les variables i la preparació per tractar-les, amb una anàlisi descriptiva simple prèvia, a partir de la distinció de 15 àmbits temàtics que s'estableixen com a estructuradors de les condicions de vida i hàbits de la població i de les posicions socials dels individus en termes de grups socials.

- 2 Una anàlisi de dimensionalització per estructurar inicialment les variables originals i derivar-ne els principals factors de diferenciació dels individus en l'àmbit considerat. Aquesta dimensionalització s'opera mitjançant l'anàlisi de correspondències múltiples (ACM).
- 3 En funció dels resultats de l'anàlisi precedent i a partir de les variables factorials que s'obtenen amb l'ACM, es procedeix a fer una anàlisi de classificació automàtica (ACL) de les unitats en un conjunt de tipus significatius que estructurin el fenomen estudiat: primer, des de cada àmbit i després, des de l'anàlisi global de la interrelació entre àmbits.
- 4 Amb les tipologies generades es procedeix a la definició i descripció dels perfils que les caracteritzen.
- 5 Finalment, i de fet al llarg de tot el procés, es procedeix a validar els resultats obtinguts en cada moment.
- 6 Aquest procés d'anàlisi s'ha aplicat inicialment al conjunt de la mostra de l'ECVHP, és a dir, per a tot Catalunya, si bé l'anàlisi d'aquest informe fa referència específicament a la submostra de l'àmbit metropolità.

A continuació passem a detallar aquestes diferents etapes.

5.1. Selecció de les variables i preparació per al seu tractament

En un primer pas se seleccionen les variables que es faran servir per construir les diferents tipologies. Les variables considerades són de dos tipus: fonamentalment les variables actives, les que intervenen directament en la construcció i en la definició de les tipologies de cada àmbit i puntualment les variables il·lustratives, les que no intervenen però s'utilitzen per descriure i validar les classificacions tipològiques. L'anàlisi ha comportat igualment la validació del paper d'aquestes variables i l'eventual inclusió o exclusió de l'anàlisi final en funció de les implicacions interpretatives i conceptuals.

Per les tècniques estadístiques que es fan servir, el nivell de mesura de les variables mínim requerit és el nominal. De fet totes les variables considerades són qualitatives o categòriques, mesurades a escala nominal o ordinal. En algun cas les variables han requerit un tractament previ per tal de facilitar l'anàlisi o donar més validesa als resultats de l'anàlisi multivariable. En aquest sentit, s'han realitzat dos tipus de tractament:

- 1 La categorització de variables contínues per tal de poder analitzar-les estadísticament amb les tècniques emprades, tot seguint criteris de coherència conceptual.

- 2 La recodificació de valors de variables categòriques per tal d'adequar-les a l'anàlisi, ja sigui per la baixa freqüència d'alguns dels seus valors o per criteris conceptuals de tractament.

Finalment, s'han considerat un total de 248 variables distribuïdes en 15 àmbits temàtics. A partir d'aquests diferents àmbits d'anàlisi, el procés seguit ha consistit en l'obtenció d'una tipologia parcial en cadascun dels àmbits i una anàlisi conjunta de les diferents tipologies obtingudes per tal de construir la tipologia global d'estructuració de les classes i grups socials (vegeu figura A1).

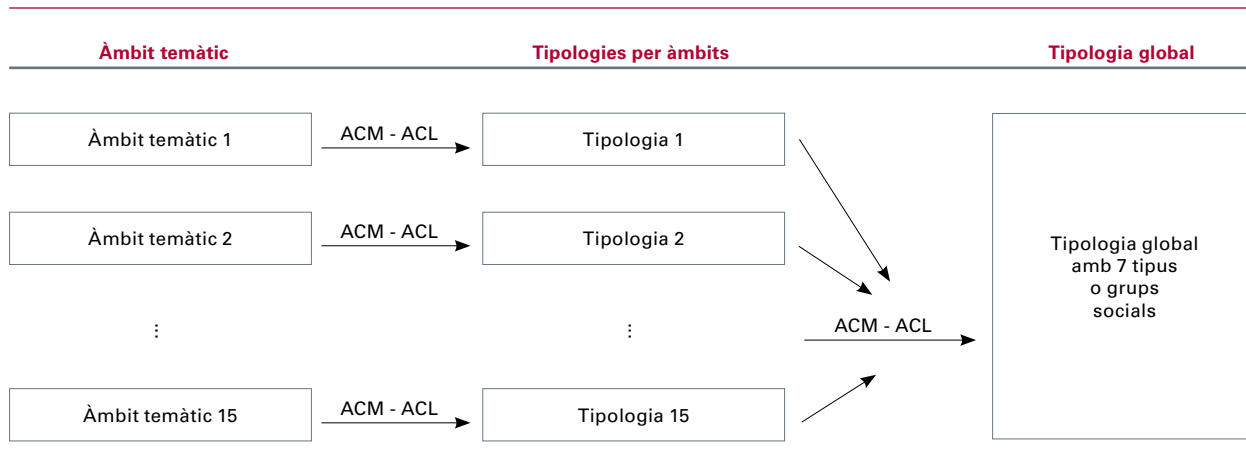
No podem presentar la relació detallada de les variables que s'han considerat, ni els resultats tipològics obtinguts. Destacarem alguns continguts descriptius bàsics d'aquests àmbits i, per tant, part del contingut del model d'anàlisi que se'n deriva.

- 1 *Nivell d'estudis i hàbits culturals* (15 variables). Inclou el nivell d'estudis acabats de l'entrevistat i indicadors culturals com el nombre de llibres a la llar o la freqüència de lectura.
- 2 *Treball productiu* (18 variables). Relació amb l'activitat i característiques de l'ocupació: categoria professional, sector, tipus d'empresa, tipus de relació laboral, tipus de contracte, jornada, salari, estabilitat...
- 3 *Tipus familiars* (12 variables). En relació amb el nombre de membres de la llar i composició, i distribució del treball domèstic i de cura.
- 4 *Consum* (11 variables). Formes de pagament en les compres, tipus d'establiment, periodicitat de les compres, compra a la llar de productes.
- 5 *Recursos econòmics* (21 variables). Comprèn diverses variables referides als ingressos anuals de la llar, a les dificultats econòmiques, a les possibilitats

d'estalvi, a les inversions realitzades, a la possessió de propietats, a les assegurances contractades, a les despeses en habitatge i a la valoració del nivell de vida.

- 6 *Vacances* (6 variables). Pernotacions fora del domicili en diversos moments de l'any i lloc de vacances.
- 7 *Equipament de la llar* (18 variables). Possessió de diversos articles a llar: rentaplats, assecadora, congelador independent, vitroceràmica, càmera de vídeo, ordinador, Internet, mòbils..., així com el nombre de cotxes i motos.
- 8 *Habitatge* (17 variables). Règim de tinença, superfície, localització, equipament de l'habitatge (calefacció, aire condicionat, ascensor, vàters, dutxes, zones de jardí, piscina), inconvenients de l'habitatge i possessió de segona residència.
- 9 *Formes de relació* (12 variables). Freqüències de relacions amb familiars, veïns, amics... persones a qui acudeix en cas de malaltia, problemes, etc., i activitats de voluntariat.
- 10 *Temps de lleure* (34 variables). Activitats de temps lliure a casa: llegir, mirar la televisió, escoltar la ràdio, bricolatge, ordinador, família, etc., i fora de casa: cinema, teatre, bars, passejar, excursions, compres, família, esport...
- 11 *Origen geogràfic* (6 variables). Lloc de naixement, any d'arribada a Catalunya i al municipi, llengua de l'entrevistat, nivell de coneixement del català i situació legal de residència.
- 12 *Salut* (6 variables). Valoració de la salut personal i manifestació de dificultats per realitzar diverses activitats: sortir de casa, pujar escales, moure's, vestir-se i rentar-se o menjar sol.

FIGURA 1 Esquema del procés de construcció tipològica

- 13 *Entorn* (29 variables). Valoració de l'estat al barri o a l'entorn més immediat en relació amb l'enllumenat, la neteja, les zones verdes, de diversos serveis i equipaments, etc., de la contaminació, del trànsit, de la inseguretat, de la qualitat de vida...
- 14 *Expectatives* (8 variables). Valoració del nivell de vida actual i futur de la família i general, del nivell d'ingressos i de la feina, de les relacions personals i de l'evolució social i política de Catalunya.
- 15 *Vot i associacionisme* (6 variables). Nombre d'associacions a les quals pertany, posicionament polític, vot a les eleccions municipals, autonòmiques i generals.

A cada àmbit, i després també a l'anàlisi global, s'ha aplicat un mateix procediment que combina l'anàlisi factorial de correspondències múltiples amb l'anàlisi de classificació per tal d'obtenir les tipologies que comentem en els apartats següents.

5.2. Anàlisi de correspondències múltiples (ACM)

L'ACM és una generalització de l'anàlisi factorial de correspondències simples que fa possible l'estudi simultani de les relacions d'associació entre múltiples variables qualitatives o categòriques. El resultat d'una ACM és l'obtenció d'unes noves variables, dimensions o factors de diferenciació dels individus, que es generen per combinacions (lineals) d'un conjunt original de variables qualitatives. El nombre de factors obtinguts és menor que el de variables originals i es perd una part de la informació inicial (expressada en termes de variància o d'inèrcia), però es guanya en significació i parsimònia. A més, aquests factors es caracteritzen perquè estan ordenats jeràrquicament segons la importància (valors propis) com a factors de diferenciació dels individus, i són (linealment) independents entre si.⁴

D'altra banda, aquests factors es poden representar gràficament, fet que suposa un important element descriptiu i d'ajuda a la interpretació ja que es destaquen geomètricament les interaccions entre les variables i per tant s'il·lustra com s'estructura la informació. L'objectiu d'aquest tipus de tècnica factorial és l'ordenació escalar tant dels individus com de les categories de les variables analitzades.

Mitjançant l'ACM, i a partir de les dimensions o factors que es retenen,⁵ podem assignar a cada individu una coordenada (puntuació factorial) en un espai multidimensional continu.

Aquests factors tenen l'avantatge addicional, d'interès per a l'anàlisi de classificació posterior, que s'expressen en les mateixes unitats de mesura (són variables estandarditzades).

5.3. Anàlisi de classificació automàtica (ACL)

La tècnica de l'anàlisi de classificació automàtica o de conglomerats (*cluster analysis*) està destinada pròpiament a obtenir les tipologies d'agrupar els individus segons les seves similituds. En el nostre cas les similituds es calculen a partir de les distàncies entre individus segons les puntuacions factorials resultants de l'ACM.

D'aquesta manera (Lozares i López, 2000, p. 147), la tècnica estadística multivariable de l'ACM ens proporciona les condicions d'aplicació desitjables del procés classificatori. A més de reduir la informació, ens proporciona, a partir de les variables originals tractades, un conjunt nou de variables de dimensió significativament menor mitjançant l'acumulació de la major part de la variància i, com que són variables que formen base, engendren el subespai vectorial, resulten incorrelacionades o linealment independents. Com que el nombre de components que s'utilitzen és més petit que el definit per les variables originals, les distàncies entre els punts o individus avaluades a partir de l'ACL diferiran de les distàncies definides amb les variables originals, però precisament en el millor sentit a l'efecte de l'anàlisi i dels objectius de l'ACL, ja que el que obtenim és un núvol de punts on els individus es disposen en funció de les característiques que més els discriminen i els fan diferents, amb els avantatges addicionals esmentats de reducció i incorrelació estadística. Finalment, ens facilita que les unitats de mesura de les variables classificatòries (els factors en aquests cas) siguin les mateixes, i així s'aconsegueix que a l'hora de fer les comparacions de les unitats, les seves diferències s'expressin estrictament per la mesura de similitud emprada i no per l'efecte del canvi d'unitat de mesura. Així, s'assoleix que se'n ponderi la importància relativa i s'evita que afecti els resultats de la classificació.

La tècnica de classificació automàtica utilitzada és un algorisme mixt implementat en el programari SPAD i que, partint de les puntuacions factorials del conjunt d'individus, aplica un triple procés classificatori (Lebart, Morineau, Piron, 2004, p. 177-184):

- 1 Una primera classificació s'obté amb el creuament de diverses particions de base construïdes al voltant de centres mòbils.
- 2 Les classes estables que s'obtenen d'aquest primer procediment s'agreguen a continuació a través d'un mètode de classificació jeràrquica ascendent segons el criteri de *Ward* o de mínima pèrdua d'inèrcia.

4 Les dades de l'estudi s'han tractat principalment amb el programari SPAD (Système Portable pour l'Analyse des Données), versió 6. Els procediments d'ACM i, posteriorment d'ACL, són els implementats en aquest programari.

5 En el cas de l'anàlisi global s'han considerat un total de sis factors que conserven el 94,7% de la inèrcia total segons el càlcul transformat dels valors propis (Benzécri, 1979; Greenacre, 2008).

- 3 Finalment, les diferents particions dels individus que es poden obtenir a partir de l'arbre d'agregació del procediment *Ward* s'optimitzen o es consoliden mitjançant una reassignació als diferents grups creats a cada partició amb un nou procés de classificació per centres mòbils que millora la inèrcia entre els grups.

A partir de l'arbre d'agregació es tracta de determinar el tall que correspon a la millor o les millors particions. Aquesta decisió es pren tenint en compte fonamentalment un criteri substantiu de configuració dels grups i un criteri més formal derivat dels canvis que es produeixen a l'arbre d'agregació. En el cas de l'anàlisi global realitzada en aquest estudi, es va decidir considerar una tipologia amb 7 grups el contingut de la qual centra l'apartat de classes i grups socials.

5.4. Validació dels resultats

Per últim, com en tot procés de recerca, s'ha procedit de diverses maneres a validar els resultats de l'estudi per tal de comprovar que siguin consistents i que les tipologies obtingudes siguin estables. En aquest sentit, s'han realitzat diverses anàlisis d'ACM i ACL a partir de la inclusió o no de diverses variables i de la seva consideració amb codificacions diferents (amb més o menys modalitats). Hem tractat les dades també tot contrastant el conjunt de Catalunya amb la submostra metropolitana. Tanmateix, s'han contrastat els resultats de l'actual edició de l'enquesta amb els de l'anterior i s'han validat des del punt de vista substantiu.

Per últim, cal assenyalar dues particularitats de les dades de l'ECVHP per donar sentit a la configuració dels grups socials en l'àmbit metropolità. D'una banda, les dades fan referència a estimacions sobre una població definida en termes d'individus de 16 anys en endavant, per la qual cosa les característiques socials de la seva llar no deixen de ser atributs individualitzats, i la distribució del pes dels grups socials es fa, en conseqüència, amb relació a individus que pertanyen a una llar.

D'altra banda, hem procedit a construir la tipologia de grups socials a partir d'una anàlisi que ha considerat el conjunt de tota la mostra, és a dir, la totalitat de Catalunya i, a continuació, s'ha considerat la distribució resultant amb la submostra específica de l'àmbit metropolità. Aquesta manera de procedir ens permet tenir una visió global de l'estructura social catalana, amb dades que a més s'han generat a partir de considerar aquesta realitat territorial i, per tant, comparar les dinàmiques d'estructuració social metropolitanes amb les del conjunt català. Hem constatat, però, atès l'important pes poblacional metropolità i l'actual estructuració de la realitat social, que els perfils socials dels grups no generen grans diferències, a diferència del que havia succeït en el passat.

5.5. Referències bibliogràfiques

BENZÉCRI, J. P. «Sur le calcul de taux d'inertie dans l'analyse d'un questionnaire». *Les Cahiers de l'Analyse des Données*, núm. 4 (1979), p. 377-378.

DOMÍNGUEZ AMORÓS, M.; LÓPEZ ROLDÁN, P. «La construcció de tipologies: procés i tècniques d'anàlisi de dades». *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 48 (1996), p. 31-39.

GREENACRE, M. *La práctica del análisis de correspondencias*. Madrid: Fundación BBVA, 2008.

LEBART, L.; MORINEAU, A.; PIRON, M. *Statistique exploratoire multidimensionnelle*. Paris: DUNOD, 2004.

LÓPEZ ROLDÁN, P. «La construcción de tipologías: metodología de análisis». *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 48 (1996), p. 9-29.

LOZARES COLINA, C.; LÓPEZ ROLDÁN, P. *Anàlisi multivariàble de dades estadístiques*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2000. (Col·lecció Materials, 93)

6. Annex de taules i figures

Totes les taules i figures han estat elaborades a partir de les dades de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (2006).

TAULA 2 Origen geogràfic de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Catalunya	67,5	66,7	79,3	95,5	68,2	40,0	1,1	60,8
Resta Espanya	22,4	24,3	18,9	1,5	29,6	58,6	0,0	29,1
Resta EU-15	3,3	2,4	0,9	0,6	0,8	0,5	2,5	1,1
Resta món	6,8	6,7	0,9	2,4	1,3	0,9	96,4	9,1
N mostral	(313)	(419)	(1.436)	(746)	(1.815)	(1.833)	(546)	(7.109)

TAULA 3 Grandària de les empreses on treballa la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
NP (no ocupat)	16,2	8,9	18,6	51,9	27,2	96,2	28,0	44,6
D'1 a 10 treballadors/es	69,3	85,7	7,2	12,0	17,7	1,7	31,1	18,1
D'11 a 500 treballadors/es	13,9	4,0	29,3	17,1	35,6	1,2	31,9	20,2
Més de 500 treballadors/es	0,5	1,3	44,9	19,0	19,4	0,9	9,0	17,0
N mostral	(309)	(418)	(1.420)	(733)	(1.752)	(1.830)	(514)	(6.976)

Nota: no inclou els NS/NC.

TAULA 4 Propietats de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Botiga o bar	22,3	18,6	2,0	4,8	1,8	2,1	1,9	4,1
Empresa	67,6	42,0	8,1	14,0	2,7	1,6	1,2	9,8
Finca urbana*	60,3	43,3	49,5	45,8	32,1	28,6	17,4	36,9

* Sense incloure l'habitatge on es resideix.

TAULA 5 Possessió de diferents béns a les llars de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Rentaplats	76,6	57,1	78,5	57,4	48,2	24,1	12,7	46,9
Aspiradora	88,5	81,7	90,8	82,6	73,8	45,1	40,0	69,3
Rentadora	100,0	100,0	99,5	99,5	99,0	97,5	97,9	98,8
Assecadora	59,9	38,5	46,7	35,5	35,4	10,1	12,2	30,7
Congelador independent	78,5	78,1	79,5	75,1	74,7	54,7	53,9	69,3
Microones	92,6	84,1	90,5	92,5	91,4	70,6	76,4	84,4
Cuina vitroceràmica	38,4	25,7	31,4	27,3	28,0	10,8	10,3	23,2
Vídeo reproductor	78,5	72,6	85,3	85,1	78,5	54,5	63,1	72,8
DVD	87,9	87,0	92,9	94,3	90,1	44,6	81,7	78,4
Càmera de vídeo	53,3	41,5	52,8	50,5	41,1	9,7	34,7	36,4
Equip de música	83,5	83,8	93,0	95,6	84,3	40,6	77,2	75,4
TV de pagament	40,1	25,9	29,1	31,7	23,0	9,9	22,0	22,6
Ordinador	78,2	78,9	92,3	92,3	70,9	20,2	46,5	63,3
Connexió a Internet	65,5	62,1	79,9	80,4	49,8	12,5	29,6	49,4
Consola de jocs	40,7	34,2	37,2	58,9	44,5	7,4	26,2	32,8
Telèfon fix	91,9	91,2	95,2	95,2	88,2	91,6	47,6	88,5
Telèfon mòbil	98,0	97,8	99,1	99,5	98,9	69,5	98,4	91,3
Un o més cotxes	98,3	91,0	92,1	92,3	88,2	51,3	49,6	77,6
Alguna moto	28,3	24,7	25,2	23,8	18,7	4,7	8,9	17,0

TAULA 6 Distribució territorial de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Barcelona	28,3	30,0	48,2	28,9	23,0	36,0	41,4	34,1
Primera corona	29,5	24,9	23,0	36,7	33,9	29,7	29,1	29,8
Segona corona	42,2	45,1	28,8	34,4	43,2	34,3	29,4	36,1
N mostral	(313)	(419)	(1.436)	(746)	(1.815)	(1.833)	(546)	(7.109)

TAULA 7 Nivell d'estudis acabats de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Sense estudis	1,9	5,3	0,1	0,4	2,6	34,3	8,5	10,6
Estudis primaris	29,7	33,7	7,3	11,5	50,2	52,5	30,7	34,7
Estudis secundaris	41,3	34,7	35,5	65,9	42,5	11,5	43,3	35,1
Estudis superiors	27,1	26,3	57,1	22,2	4,6	1,6	17,5	19,6
N mostral	(313)	(419)	(1.436)	(746)	(1.815)	(1.833)	(546)	(7.109)

TAULA 8 Nivell de coneixement del català de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
El parla i l'escriu	55,1	56,3	83,9	93,8	50,6	21,9	6,3	51,6
El parla però no l'escriu	29,4	24,1	11,1	4,1	26,1	33,0	8,1	21,2
L'entén però no el parla	14,2	18,4	4,6	2,0	22,2	37,7	61,0	22,9
No l'entén	1,3	1,3	0,4	0,2	1,2	7,4	24,6	4,3
N mostrat	(313)	(419)	(1.436)	(746)	(1.815)	(1.833)	(546)	(7.109)

TAULA 9 Assegurances contractades a la llar i possibilitat de la població de la RMB d'estalviar en el darrer any, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Assegurança de vida	57,6	48,6	59,1	48,5	42,6	12,5	31,8	38,9
Assegurança de l'habitatge	92,9	82,6	92,2	85,5	85,1	73,0	39,3	80,2
Assegurança d'enterrament	37,1	37,3	36,2	42,4	51,4	63,5	16,3	46,4
Mútua privada d'assistència sanitària	67,1	48,1	54,7	32,3	21,6	17,0	10,6	30,9
Possibilitat d'estalviar el darrer any	53,2	41,8	60,8	58,1	32,1	16,5	29,3	37,9

TAULA 10 Hores setmanals treballades per la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
NP (no ocupat)	16,0	9,0	18,5	51,2	26,3	96,0	26,5	43,9
Menys de 20 hores	1,3	2,4	1,7	2,8	1,8	0,8	2,9	1,7
De 20 a 34 hores	6,8	13,2	10,7	11,4	7,2	0,8	9,3	7,2
De 35 a 39 hores	3,1	5,3	18,7	3,6	4,7	0,3	4,6	6,2
40 hores	23,0	26,6	34,8	20,6	43,2	1,8	32,2	25,7
De 41 a 50 hores	28,2	24,1	12,3	6,9	11,9	0,3	16,1	10,2
Més de 50 hores	21,6	19,4	3,2	3,5	4,9	0,1	8,4	5,0
N mostrat	(313)	(416)	(1.429)	(744)	(1.810)	(1.833)	(543)	(7.089)

Nota: no inclou els NS/NC.

TAULA 11 Ingressos individuals nets mensuals de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
No té ingressos	2,1	1,7	7,2	27,5	11,2	19,6	16,3	13,8
Fins a 450 €/mes	1,8	5,7	2,1	15,2	5,1	27,8	6,6	11,4
De 451 a 600 €/mes	5,3	5,8	2,4	8,8	6,1	18,5	7,4	8,9
De 601 a 750 €/mes	4,5	9,7	2,9	7,0	8,4	10,3	12,5	7,8
De 751 a 900 €/mes	5,0	8,6	4,9	13,8	14,1	9,3	19,2	10,7
De 901 a 1.050 €/mes	6,5	7,2	7,3	9,0	13,6	5,1	16,6	9,2
De 1.051 a 1.200 €/mes	10,6	10,8	13,0	7,2	18,6	5,0	12,5	11,5
De 1.201 a 1.500 €/mes	17,1	14,2	17,5	4,3	12,5	3,0	5,9	10,0
De 1.501 a 1.800 €/mes	7,5	8,8	16,1	0,6	5,8	0,5	1,4	5,9
Més de 1.800 €/mes	29,5	15,1	25,7	0,2	3,3	0,2	0,5	8,3
Ingr. no mensuals/irregulars	10,1	12,6	0,8	6,4	1,4	0,7	1,3	2,6
N mostrat	(273)	(348)	(1.355)	(718)	(1.697)	(1.683)	(525)	(6.600)

Nota: no inclosos els NS/NC.

TAULA 12 Superfície de l'habitatge habitual on viu la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Fins a 50 m²	1,4	1,1	1,7	1,2	3,4	5,7	8,5	3,6
De 51 a 60 m²	3,6	7,0	5,8	4,1	10,0	13,1	19,7	9,6
De 61 a 70 m²	7,1	14,6	10,0	13,7	20,1	21,0	24,3	17,0
De 71 a 80 m²	9,2	14,5	15,1	18,3	20,5	21,1	24,9	18,8
De 81 a 90 m²	13,8	11,1	17,9	15,1	15,6	14,5	12,9	15,2
De 91 a 100 m²	14,6	9,6	14,0	13,9	10,9	8,7	5,0	10,9
De 101 a 120 m²	14,5	16,1	12,7	13,5	9,7	7,6	2,1	10,2
De 121 a 150 m²	13,1	10,6	11,1	8,1	4,3	3,6	1,5	6,5
Més de 150 m²	22,6	15,2	11,7	12,1	5,4	4,7	1,3	8,3
N mostrat	(306)	(413)	(1.428)	(724)	(1.787)	(1.750)	(508)	(6.916)

Nota: no inclosos els NS/NC.

TAULA 13 Ingressos nets anuals a les llars de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Fins a 9.000 €/any	1,4	3,0	0,2	2,0	2,0	29,4	6,1	9,2
De 9.001 a 12.000 €/any	1,5	3,6	0,6	3,5	3,8	17,6	12,6	7,2
De 12.001 a 15.000 €/any	3,6	4,7	2,1	5,6	8,6	17,6	15,0	9,3
De 15.001 a 18.000 €/any	5,2	8,8	4,0	7,0	10,6	12,3	15,7	9,3
De 18.001 a 21.000 €/any	8,8	11,1	5,1	5,9	16,0	6,8	9,5	9,2
De 21.001 a 24.000 €/any	7,1	14,2	7,0	10,2	14,5	6,7	10,2	9,7
De 24.001 a 30.000 €/any	17,3	12,6	14,3	13,7	21,9	5,2	13,0	13,8
De 30.001 a 36.000 €/any	12,4	13,6	13,5	14,6	11,2	3,0	8,2	9,8
De 36.001 a 42.000 €/any	9,8	9,5	14,8	13,0	5,8	0,7	5,6	7,5
Més de 42.000 €/any	33,0	19,0	38,2	24,5	5,6	0,6	4,2	15,1
N mostral	(206)	(252)	(1.152)	(409)	(1.304)	(1.331)	(341)	(4.995)

Nota: no inclou els NS/NC.

TAULA 14 Situació laboral principal de la població de la RMB, segons grups socials (2006).%

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Ocupat/da	84,0	91,1	81,6	49,0	73,7	4,0	73,6	56,2
Desocupat/da	0,0	0,0	2,9	8,6	6,9	3,0	12,4	5,0
Jubilat/da	12,2	4,8	6,6	0,0	5,7	51,0	0,8	16,8
Feines de la llar	1,5	2,9	7,1	0,2	10,9	31,7	9,9	13,4
Estudiant	0,0	0,3	0,3	41,5	0,5	0,0	1,6	4,7
Altres situacions d'inactivitat	2,2	0,9	1,4	0,8	2,3	10,4	1,7	3,9
N mostral	(313)	(419)	(1.436)	(746)	(1.815)	(1.833)	(546)	(7.109)

TAULA 15 Règim de tinença de l'habitatge habitual de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Propietat, per herència o per donació familiar	8,1	5,2	3,7	2,7	3,8	7,9	1,7	4,8
Propietat totalment pagada	42,1	38,8	38,8	58,3	38,6	65,4	3,0	45,0
Propietat, amb pagaments ajornats	37,7	35,0	46,2	30,4	44,3	9,9	25,5	32,1
Lloguer amb contracte indefinit	2,8	8,5	4,3	4,5	4,7	10,2	5,8	6,2
Lloguer a terminis	6,1	9,5	5,2	3,4	6,2	3,3	59,3	9,2
Altres règims de tinença	3,3	3,1	1,8	0,7	2,4	3,4	4,6	2,6
N mostral	(313)	(419)	(1.435)	(741)	(1.812)	(1.832)	(545)	(7.098)

Nota: no inclou els NS/NC.

TAULA 16 Nombre de cotxes a les llars de la població de la RMB, segons grups socials (2006). %

	Empresaris amb assalariats	Empresaris sense assalariats i autònoms	Nova classe mitjana	Joves de classe mitjana	Classe treballadora jove i adulta	Classe treballadora gran	Immigrants	TOTAL RMB
Cap cotxe	1,7	9,0	7,9	7,7	11,8	48,7	50,4	22,4
Un cotxe	50,5	48,7	52,0	39,2	54,3	43,3	41,9	48,0
Dos cotxes	39,8	31,8	34,6	35,9	28,0	6,7	7,3	23,8
Més de dos cotxes	7,9	10,4	5,5	17,2	5,9	1,3	0,4	5,8
N mostral	(313)	(419)	(1.436)	(746)	(1.815)	(1.833)	(546)	(7.109)

FIGURA 2 Identificació de la població de la RMB amb alguna religió, segons grups socials (2006)

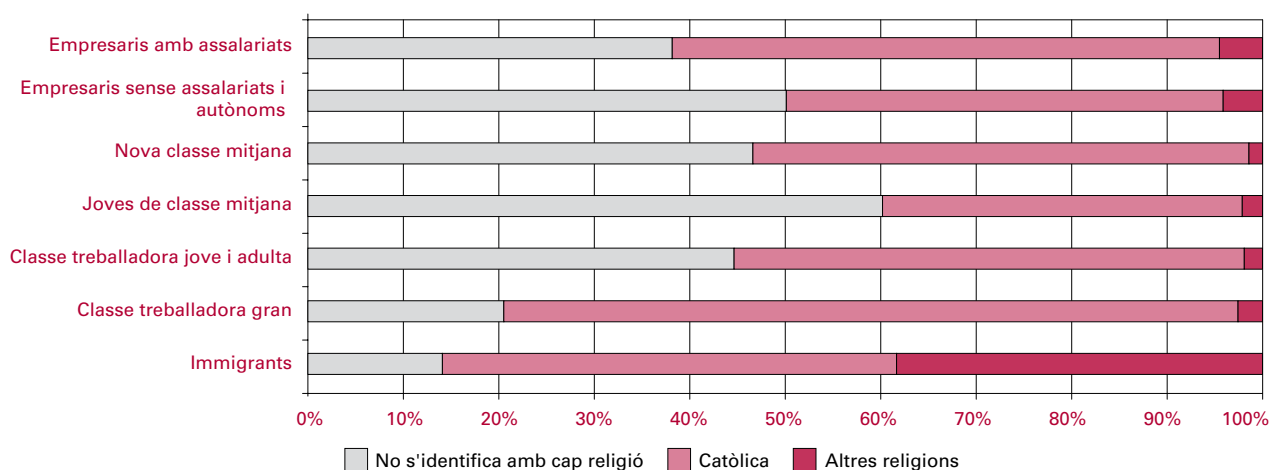

FIGURA 3 Pràctica religiosa de la població de la RMB, segons grups socials (2006)

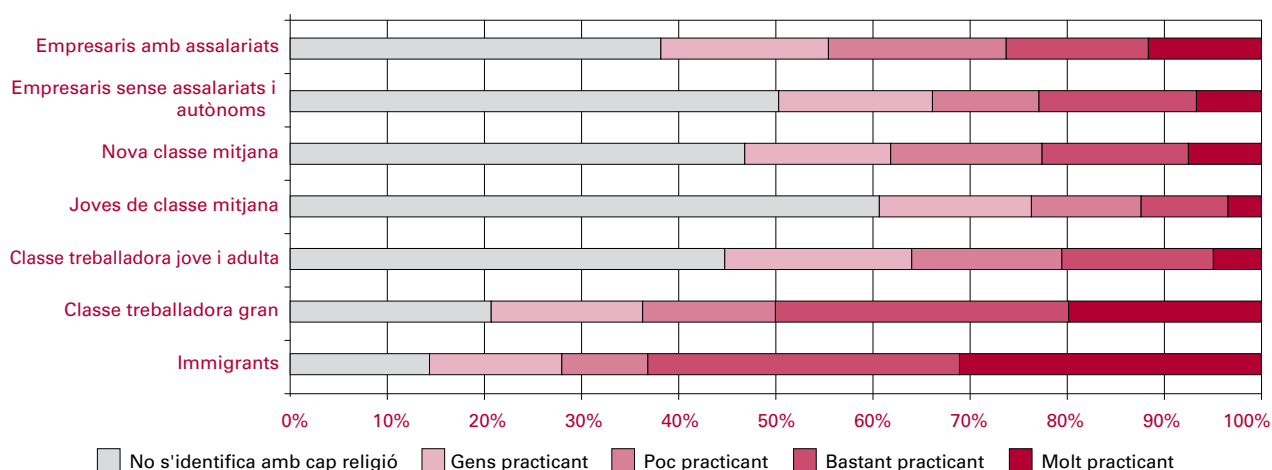

FIGURA 4 Llengua de la població de la RMB, segons grups socials (2006)

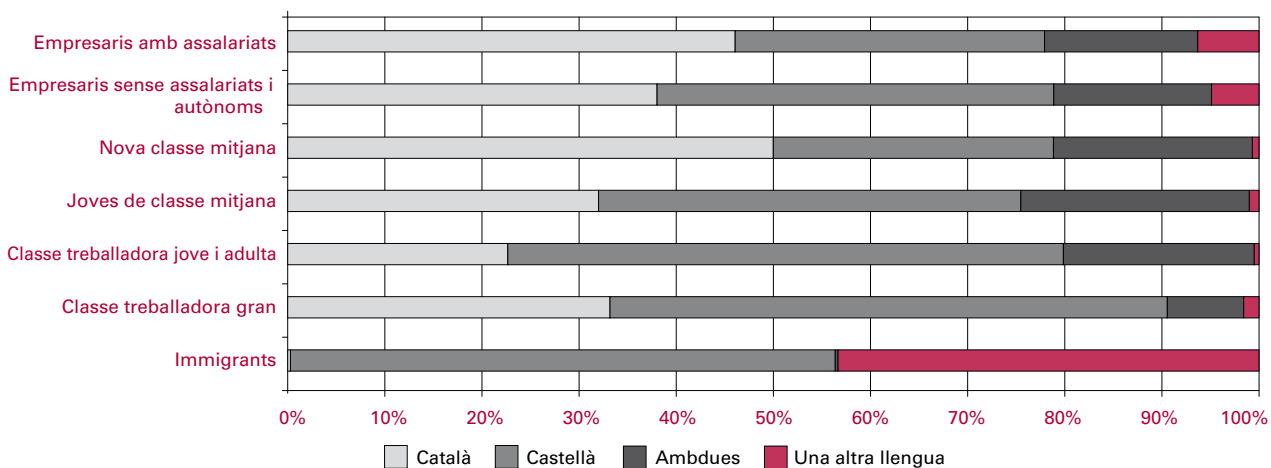
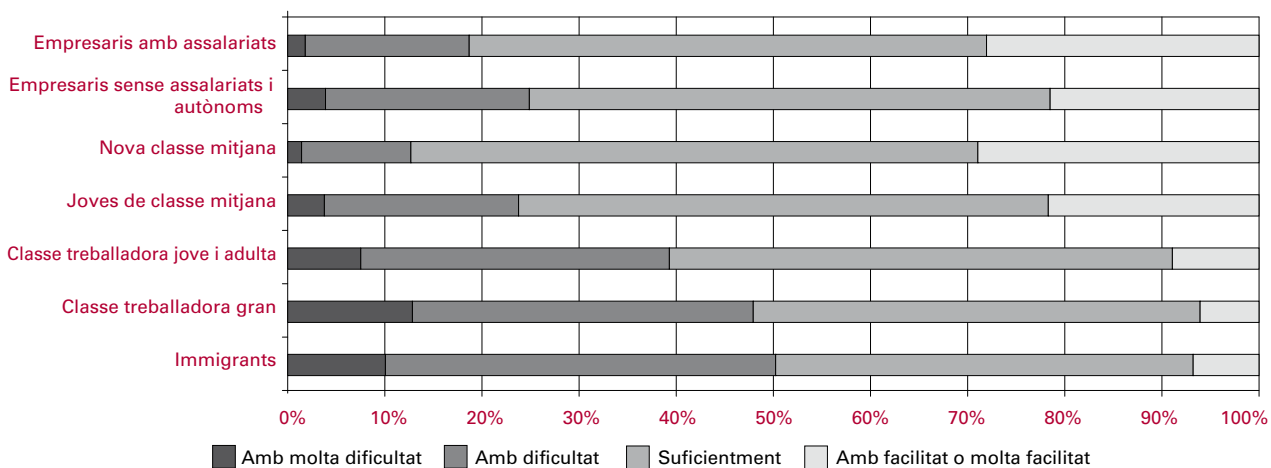

FIGURA 5 Dificultats de la població de la RMB per arribar a final de mes, segons grups socials (2006)

Nota: no inclou els NS/NC.